

รู้ตาม-รู้เท่า-รู้จริง

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะเป็นของประเสริฐ ธรรมะนี้ประเสริฐมาก แต่เพราะพวกเรามันใช้ตรรกะไง ใช้ตรรกะ ใช้ธรรมชาติของมนุษย์ไปวิจารณ์ธรรม เราถึงไม่ได้ธรรมอะไรกันเลย ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อค้อนมาแล้ว

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างศกฺยภาพเป็นพระโพธิสัตว์ กว่าจะรื้อค้อนมา ๖ ปี ๖ ปีนี้ไปรื้อค้อนกับเจ้าลัทธิต่างๆ เจ้าลัทธิต่างๆ ที่มีการสั่งสอนกันอยู่แล้ว เจ้าชายสิทธัตถะไปเรียนมาทั้งนั้นเลย แล้วออกมาประพฤติกฎปฏิบัติเองไง เพราะมันไม่มี มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้ เพราะมันไม่ได้ชำระกิเลสเลย เห็นไหม จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาคั่นคว้าด้วยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง คั่นคว้าเองเพราะอะไร เพราะการสร้างสมบุญญาธิการมา มหาศาล มหาศาลจริงๆ นะ

ถ้าไม่มหาศาล จิตใจจะอ่อนแอ จิตใจอ่อนแอ จิตใจไม่มีศกฺยภาพ พอจิตใจนี้อ่อนแอ มันจะเชื่อสิ่งที่โลกเขามีอยู่ไง ว่าสิ่งนี้เขาคั่นคว้ามาแล้ว เหมือนเรา อาหารที่เขามีอยู่แล้วก็จะกินแต่อาหารอยู่อย่างนั้นละ สิ่งที่แปลกกว่านี้ไม่กล้าทำ สิ่งที่แปลกกว่า สิ่งที่ดีกว่าไม่กล้าทำนะ เพราะอะไร เพราะโลกเขามีอยู่แล้ว ถ้าทำออกนอกจากโลกไป มันจะเป็นเหมือนกับเราทำแปลกเขาไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพิสูจน์แล้ว พิสูจน์สิ่งต่างๆ อย่างนี้แล้ว มันไม่ใช่ธรรม ถึงมาคั่นคว้าเอง มาสยัมภู ตรัสรู้เองโดยชอบ แต่ขณะที่ตรัสรู้เองโดยชอบ เพราะเวลาก่อนที่ออกประพฤติกฎปฏิบัติ ออกมาจากราชวัง พระเจ้าพิมพิสารเข้าใจว่าที่ออกมาเพราะมีปัญหา ให้ออกทัพครั้งหนึ่ง ให้นำกลับไปยึดเอาสถานะของกษัตริย์คืน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไม่ต้องการ ฟังสิ “ไม่ต้องการ...ออกมานี้ ออกมาเพื่อโมกขธรรมแท้ๆ” นี่ความตั้งใจที่ออกมาแสวงหา แสวงหาสิ่งที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เพราะ

เห็นที่สวน ออกชมสวน เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย นี่มันมีศักยภาพอย่างนี้ เพราะได้สร้าง สมบุญญาธิการมา มีศักยภาพอย่างนี้

พยายามออกหรือค้นสิ่งที่เป็นสัจจะความจริงที่ตรงข้ามกับไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เวลา ออกมา แต่ความคิดของโลก พระเจ้าพิมพิสารเป็นกษัตริย์อยู่ราชคฤห์ มีกำลังมาก แบ่งกำลังทหาร ให้ครึ่งหนึ่งเลย ให้กลับไปเอาคืน เอาสถานะของกษัตริย์นี้คืน แต่เจ้าชายสิทธัตถะไม่ต้องการ ไม่ ต้องการสิ่งนั้น นี่บอกถึงแนวทาง ถึงความมั่นคงของใจ

ใจมั่นคง ทั้งๆ ที่ออกมาด้วยสัจจะความจริงของใจ ด้วยบารมี ด้วยความเห็นของใจ ด้วย ความพอใจ แต่โลกเขาเข้าใจผิด เขาพยายามจะหาให้กลับไปเอาสถานะนั้นคืน นี่ไม่เอา ไม่เอา พระเจ้าพิมพิสารถึงได้ขอสัญญาไว้ข้อหนึ่ง ถ้าตรัสรู้ ถ้าได้ธรรมจริง...พระเจ้าพิมพิสารเป็นกษัตริย์ เป็นกษัตริย์ปกครองประชาชน ผู้ปกครอง ผู้นำ ต้องมีปัญหามาก ถึงบอกว่า ถ้าได้จริงให้กลับมา สอนด้วย นี่ได้ขอสัญญาไว้ข้อหนึ่ง เจ้าชายสิทธัตถะออกไปคืนคว่าอยู่ ๖ ปี พระเจ้าพิมพิสารก็ ปกครองอยู่โดยสถานะของกษัตริย์ ปกครองประชาชนอยู่ มีอาจารย์ด้วย ๗ ปี นี่เองเป็น อาจารย์ของพระเจ้าพิมพิสาร

เจ้าชายสิทธัตถะออกคืนคว่า ออกพิสูจน์มากับต่างๆ จนถึงที่สุด คืนคว่ามาแล้ว ไปศึกษา ทดสอบมาแล้ว สิ่งนี้เป็นเรื่องของโลกๆ ทั้งๆ ที่มีฤทธิพิเรนนะ ที่เที่ยวเหาะเหินเดินฟ้านะ ๗ ปี นี่เองบูชาไฟนะ มีฤทธิ์ด้วย เอาพญานาคมาไว้อยู่ในที่บูชาไฟด้วย เขามีฤทธิ์มีเดชขนาดนั้นนะ โลกเขาตื่นตื่นกันไป

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก นี่เรื่องโลกๆ สิ่งที่มีอยู่แล้วนี่เรื่องโลกๆ ไม่สนใจ เลย เพราะสิ่งนี้ไม่ได้ชำระกิเลส คืนคว่าอยู่ จนถึงเพ็ญเดือน ๖ “ไปพิสูจน์มาหมดแล้ว คืนนี้ถ้า ไม่ได้บรรลุธรรม นั่งตั้งแต่คืนนี้แล้วจะไม่ลุก” ตั้งแต่ปฐมยาม มัชฌิมยาม จนถึงยามสุดท้าย อาสวักขณญาณ สิ่งที่ว่าสวักขณญาณนี้ชำระกิเลส มรรคญาณเกิดตรงนั้นะ

มรรคญาณเกิดเพราะอะไร เพราะมันเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงของจิต กิจจญาณของจิต ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกอดีตชาติ อดีต อนาคตไม่ใช่ เป็นอย่างปัจจุบัน ปัจจุบันของจิตไม่ใช่ปัจจุบันของปัญญาที่เราใคร่ครวญกัน ไม่ใช่ปัจจุบันของ ปัญญาที่เราตรรกะ ที่เราตัดสินกัน ตัดสินกันด้วยสิ่งนี้ วิทยาศาสตร์ตัดสินสิ่งนี้ไม่ได้ เพราะ วิทยาศาสตร์เคลื่อนตลอดเวลา

แต่สังขรณ์อันนี้ อดีต อนาคต บุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกได้ไม่มีต้นไม่มีปลาย รื้อค้นได้หมดเลย มันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ ควรจะคิดเพราะอะไร เพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ว่าโลกเขาไม่รู้กันหรอก แล้วเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ สมัยนั้นมหัศจรรย์มาก จิตนี้ไปเกิดที่ไหนก็มหัศจรรย์ แต่มหัศจรรย์ แต่เพราะมีปัญหา เพราะตอนนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ได้ตรัสรู้

บุพเพนิวาสานุสติญาณ อดีต อนาคตนี้ยังไม่ตรัสรู้ แต่ก็ไม่คิด เพราะการทดสอบกับเจ้าลัทธิต่างๆ มาเนี่ย มายืนยันกับความรู้ลึกลับอันนี้ไง ถ้ายืนยันกับความรู้ลึกลับอันนี้ “อันนี้ไม่ใช่” ถึงย้อนกลับไปในปัจจุบันที่ว่าอัสวักขยญาณ อวิชชาปัจจุยา สงขารา อวิชชาตัวต้นเหตุ ตัวต้นเหตุของใจ ตัวไม่รู้ จิตที่มันไม่รู้เข้าไปชำระ นี่อัสวักขยญาณ

ขณะที่เกิดอัสวักขยญาณ ขณะที่จิตมันรวมตัวนั้นแหละ สิ่งที่เกิดรวมตัว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้โดยใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ที่โคนต้นโพธิ์นั้นล่ะ ขณะตรัสรู้ในใจ สิ่งนี้ก็เลศขานออกไป มันพลิกฟ้าคว่ำดินนะ นี่เป็นความสุข เป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก เป็นวิมุตติสุข

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุขอยู่ เห็นไหม ราพึงรำพัน ราพึงรำพันว่าจะสอนใครได้ จะสอนใครได้ ธรรมะนี่ลึกซึ้งมาก สมัยนั้นนะ นักปราชญ์ ราชกวีต่างๆ มีมหาศาลเลย สิ่งทีลึกลับซึ่งขนาดไหน แล้วจะสอนเขา ยังสอนไม่ได้เลยนะ นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐอย่างนี้ แล้วเราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เรากล่าวกันอยู่แล้วว่าในทะเบียนบ้านเราก็เป็น แล้วในปัจจุบันบวชเป็นพระ นั่งอยู่นี้เป็นพระ ภิกษุ ภิกษุณี

ภิกษุณี ถ้าเป็นภิกษุณีในหัวใจ เอหิภิกขุ บวชขึ้นมาเอง เป็นภิกษุณีจากหัวใจ “ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา” แล้วศึกษาศาสนา เป็นชาวพุทธไปศึกษาศาสนา มันใช้ศาสนาโดยศักยภาพน้อยมาก ศาสนานี้ลึกลับซึ่งมาก ขนาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าจะสอนได้อย่างไร ลึกลับซึ่งขนาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปัญญากว้างขวางขนาดนั้นนะ

แล้วอธิบายธรรม วางธรรมและวินัย เวลาตรัส เวลาพิสูจน์แล้ว เวลาใครครวญแล้วจะเทศน์สั่งสอน พรหมมานิมิตต์ด้วย เห็นไหม สิ่งนี้วางธรรมและวินัย บัญญัติไว้เป็นศาสนา เป็นธรรมและวินัย สิ่งนี้วางไว้เพื่อรู้สัตว์ชนสัตว์ เพราะปรารถนามารู้อัตว์ชนสัตว์ สิ่งนี้มันเข้าไปลึกซึ้ง

แต่ในสมัยปัจจุบันเราศึกษาธรรมกัน เราศึกษาธรรม ธรรมก็ด้วยการรู้ตามใจ รู้ตามใจใหม่ เพราะเราหลงในตัวมันเอง เราหลงมาก หลงในสถานะของมนุษย์ แล้วเราศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เราบอกโลกนี้เจริญมาก สรรพสิ่งในปัจจุบันนี้เจริญมาก เครื่องอำนวยความสะดวกมาก เราเป็นคนที่มีปัญญามาก เราจะไม่วอมให้ใครหลอก เห็นใหม่ ทัศนียอันนี้มันเข้าไปฝังในหัวใจ ทัศนียอันนี้ เพราะเราศึกษามาก เรารู้มาก

ถ้าเราศึกษามากู้มาก เราก็ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญาของเรา ด้วยปัญญาของเราก็ด้วยทฤษฎีของเรา ด้วยความเห็นของเรา การกระทำอย่างนี้ การศึกษาอย่างนี้มันเป็นการรู้ตาม รู้ตามธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นอดีตอนาคตใจ มันเป็นเรื่องของอนาคตนะ

ธรรมะ เราศึกษาเป็นปัจจุบัน กว่าเราจะศึกษาธรรม เราปฏิบัติกันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่จิตเรามันอยู่อนาคต มันอยู่อีกมหาศาลเลย มันอยู่ลึกมาก พออยู่ลึกมาก ศึกษา เวลาเรื่องธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “เรื่องของจิต” เรื่องของจิตนี้มหัศจรรย์มาก

ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ไปเรียนกับอาจารย์ดาบส เข้าสมาบัติมันเหาะเหินเดินฟ้าได้ ภาพเทวิลระลึกอดีตชาติได้ ๔๐ ชาติ แล้วขณะที่ยังมีชีวิต ขึ้นไปอยู่บนพรหมได้ สิ่งนี้มันมีอยู่แล้ว สิ่งต่างๆ ที่สิ่งที่มีของเขา สิ่งนี้มันเป็นเรื่องฉานโลกีย์ สิ่งที่เป็นฉานโลกีย์ สภาวะแบบนี้มันแก้กิเลสได้ไหม? มันแก้กิเลสสิ่งใดไม่ได้เลย

แต่สิ่งใดไม่ได้ แล้วเราศึกษาอะไรกัน เราทำอะไรกัน เราจะศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาจากไหน? ศึกษาจากโลกๆ ศึกษาจากวิทยาศาสตร์ ศึกษาอย่างไรหนอ นี่มันเป็นการรู้ตามนะ ถ้าตามนะ ความมหัศจรรย์ของจิตมันมหาศาลมาก ถ้าจิตมันรู้ตาม รู้ตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็มีผล เพราะความมหัศจรรย์ของจิตมี

จิตมหัศจรรย์มาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีนะ ผู้ที่รู้ตาม มันสร้างอารมณ์ความรู้สึก มันเป็นการเคลิบเคลิ้มในธรรม มันเป็นการเคลิ้มนะ เราเคลิ้มในธรรม เห็นใหม่ คุณติ เวลาวางธรรมและวินัยไว้จนเป็นชาวพุทธ เราเป็นผู้รับมรดกตกทอดจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบริษัท ๔ อยู่ที่นี่แล้วปัจจุบันนี้ทุกอย่างเป็นเรื่องโลกหมด การปฏิบัติก็เป็นประเพณี การปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติปฏิบัติที่เปลือก เปลือกๆ เลย ไม่เข้าถึงใจเลย เพราะอะไร

เพราะปฏิบัติ เราเป็นคนที่มีความรู้ เรามีความพยายามศึกษา เราปฏิบัติ เราจะไม่ให้กิเลสหลอกเรา พอไม่ให้กิเลสหลอกเรา เราก็ศึกษาธรรม ศึกษาธรรม แล้วความมหัสจรรย์ของจิต จิตเราศึกษา ไม่ศึกษามันมหัสจรรย์อยู่แล้ว เพราะมันมีกรรมของมัน กรรมของจิตมันมีกรรม จิตที่สร้างกรรมมาก็เกิดทัญญา มันจะรู้ว่าตัวเองเกิดทัญญานะ เกิดจากใจ พอเกิดจากใจ มันศึกษาตามตรรกะ ศึกษาธรรมเข้าไป มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ

มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ มันเป็นคุณสมบัติของจิต จิตนี้มันมีคุณสมบัติมาก คุณติ เราเข้าใจสิ่งใดมันจะปล่อยหมด เวลาเราทุกข์ ทุกข์จนจะเป็นจะตายนะ เวลาทุกข์นี้มันเดือดร้อนมาก มันอัดอั้นตันใจมาก แล้วมันเป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” เวลามันแปรสภาพไป ทุกข์อยู่ไหน แต่เวลามันทุกข์อยู่ มันบีบคั้นใจจนไม่มีทางจะออก มันจะทำลายตัวเองเลยละ

แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะระครองจิตนี้ไป “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา มันแปรสภาพธรรมดา” แต่เพราะเรารู้ตาม เราไม่เข้าใจ เราแบกรับไว้หนักหนาสาหัสสาครรจ์จากหัวใจมาก ถ้าไม่มีวิสาสนา ถึงทำลายตัวเองก็มี ถ้าถึงทำลายตัวเองก็ตายไป สิ่งนี้กรรมก็เพิ่มซ้อนๆ เข้าไป เห็นไหม จิตถ้ามันมีสิ่งที่วิเศษในหัวใจ มันบีบคั้นมาก

สิ่งที่รู้ตาม ที่เราศึกษา เราใคร่ครวญเป็นตรรกะไป มันก็รู้ตาม มันก็มีความสุขได้ นี่เราใช้ศักยภาพสากันเท่านั้น เท่านั้นจริงๆ มันไม่เข้าถึงสัจจะความจริงเลย มันไม่เข้าถึงเพราะมันเป็นการรู้ตาม รู้ตาม เห็นไหม เราศึกษาธรรม เราศึกษาแล้วเราได้อะไร? เราได้ประกาศ เราได้สถานะ เราได้มหาศาลเลย ได้ทั้งนั้นเลย แล้วมันแก้กิเลสสักตัวไหม? มันได้ทำกิเลสถลอกปอกเปิก

กิเลสมันไม่ได้ไปแต่ต้องมันเลย ไม่ได้แต่ต้องกิเลสเลยนะ กิเลสกลับมีทัญญานะอีกด้วยว่า “การปฏิบัติสมัยนี้เจริญรุ่งเรือง เจริญรุ่งเรืองมาก” รุ่งเรืองของใคร? รุ่งเรืองของกิเลส กิเลสมันอ้างธรรมนะ อ้างธรรมนี้ การรู้ตาม รู้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ปากเปือกปากและ ถ้าการอธิบายธรรมนี้ปากเปือกปากและเลย แต่มันไม่เป็นสัจจะความจริงตรงไหนรู้ไหม

ถ้าสัจจะความจริง เราเป็นผู้ใหญ่ เราทำงานของเรา เราจะรู้เลย การทำงานของเราจะถูกต้องหรือผิดพลาดตรงไหน เราจะมองออกหมด แต่ถ้าเป็นเด็กนะ มันเข้าใจว่าทำถูกๆ มันถึงไม่เข้าถึงสัจจะความจริงเลย “รู้ตาม” รู้ตามมันเป็นการลูบคลำ มันเป็นอดีตอนาคต มันไม่เป็นสัจจะความจริงเลย

ถ้าการปฏิบัติ เพราะครูบาอาจารย์มีมาก การกำหนด ว่าการทำ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้ “ศีล สมาธิ ปัญญา” ถ้าศีล สมาธิ ปัญญา เราต้องทำจิตให้สงบ ถ้าทำให้จิตสงบขึ้นมาเพื่ออะไร? เพื่อให้เห็นจิต ให้เห็นจิต รู้จักจิต แต่เราไม่รู้จักจิต เรารู้แต่อาการของจิตโดยสัญชาตญาณ

ในเมื่อจิตมันเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ เกิดเป็นสัตว์ ถ้ามันมีปัญหาของมัน มันก็รักลูกของมัน มันก็ดูแลลูกของมัน มันเป็นสัตว์มันก็เป็นสัตว์ที่ดี เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มีปัญหา ปัญญาช่วยในการบริหารจัดการในชีวิต มีเขาวนปัญญา เกิดเป็นสิ่งต่างๆ จิตนี้มหัศจรรย์มาก นี่พอเกิดมหัศจรรย์สิ่งต่างๆ อย่างนี้ เราออกจะมาประพาศปฏิบัติ

ครูบาอาจารย์สอนให้กำหนดพุทโธ พุทโธก็ได้ ถ้ากำหนดพุทโธนะ ถ้ากำหนดจิตก็ได้ คุณามรูปก็ได้ จะดูอานาปานสติก็ได้ คำว่า “ก็” นะ ต้องมีสติ “สติ” ถ้าขาดสติ คำว่า “ขาดสติ” เราคิดว่าสติไม่มีเลยหรือ คำว่า “ขาดสติ” มันมีสติ สติโดยปุถุชนไง คนเราเป็นปุถุชนมีสติสัมปชัญญะนะ แต่สติสัมปชัญญะของปุถุชน สติปัญญา สติของกัลยาณปุถุชน สติของพระโสดาบัน สติของพระสกิทาคามี สติของพระอนาคามี สติของพระอรหันต์ต่างกันทุกอย่าง สติมันต้องฝึกได้ ถ้าไม่ขาดสติ

การขาดสติ คือการฝึกฝนไป กำหนดสิ่งต่างๆ ถ้าขาดสติ...คำว่า “ขาดสติ” สติมันไม่สมดุล ไม่สมบูรณ์ แต่สติมันมีอยู่ มีอยู่โดยสถานะของจิตในขณะนั้น เหมือนกับถ้าคุณดอกไม้ คุณดอกไม้ธรรมชาติ ของเขาถ้าเก็บไว้มันจะเน่ามันจะเสีย มันจะเฉา มันจะแห้ง แต่ถ้าเป็นดอกไม้พลาสติกดอกไม้พลาสติกเราเก็บไว้ขนาดไหน มันจะไม่เน่าไม่เสีย มันจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลย ถ้าเป็นดอกไม้พลาสติกเห็นไหม

เราก็เข้าใจว่าสติไม่ต้องฝึกฝน สตินี้ไม่จำเป็น ถ้าสติไม่จำเป็น คุณดอกไม้เน่า เวลามันเปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยน เราต้องบำรุงรักษาให้ไหม แล้วดอกไม้มันจะเกิดบ่อย เวลมาถึงเวลาของเขา เขาออกดอกออกผล เราเก็บแล้วเราต้องถนอมรักษา รักษาเพราะอะไร เพราะมันเป็นดอกไม้ธรรมชาติ มันเหี่ยวเฉา มันจะเป็นอะไรของมัน ถ้าสติมันดีขึ้นมามันก็ดอกไม้ดอกหนึ่ง เวลามันเหี่ยวเฉาก็จะเป็นอย่างนั้น นี่สติมันต้องฝึกบ่อยๆ อย่างนี้ไง

สติมันเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต สตินี้เกิดจากจิต สติกับจิตถ้าเป็นอันเดียวกันเราจะไม่เปลว ถ้าสติเกิดจากจิต สติเป็นอัตโนมัตติ สติมันเป็นความจริงขึ้นมา สติมันต้องอยู่กับจิตตลอดไป สติไม่ได้

อยู่กับจิตนะ ถ้ามันอยู่กับจิต ทำไมเดี๋ยวเราเพลิน เดี่ยวเราไม่เพลอละ การเพลินและไม่เพลอนี้อยู่ที่อำนาจวาสนา เพราะคำว่าอำนาจวาสนาตลอด

เพราะอำนาจวาสนา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย แสนมหากัป จิตนี้มีต่างๆ กันไป มหัศจรรย์มาก แล้วถ้ามีสติ สติสมบุรณ์ขนาดไหน การกำหนด เห็นไหม กำหนดจิต ถ้าเราจิตเข้าไปเรื่อยๆ การจิต ถ้ามีสติมันจะตามเข้าไป ตามเข้าไป ตามเข้าไป ถ้าเรากำหนดนามรูป กำหนดนามรูปมันก็เป็นนามรูปไป ถ้ามีสตินะ

ถ้าไม่มีสติ มันกำหนดไปเรื่อยๆ ความเห็น ความเข้าใจ ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เรามีตรรกะ เราเป็นผู้ปฏิบัติ มันจะรู้เท่า สิ่งที่อยู่เท่า มันจะตามเข้าไปเรื่อยๆ พอรู้เท่าแล้วมันจบ

เรานะ เวลาเราเข้าโรงพยาบาลกัน เราจะผ่าตัด เราผ่าตัด ถ้าเป็นผ่าตัดใหญ่เขาต้องวางยา เพื่อจะไม่ให้เราารู้สึกตัว เพื่อจะผ่าตัด เพื่อรักษาชีวิตของเรา แต่อย่างนี้พอมันรู้เท่านี้ สติมันไม่มี สติมันไม่มี มันรู้เท่าเฉยๆ พอรู้เท่าเฉยๆ นี่ไม่รู้จักจิต เราใช้นามรูป นามธรรมตามหาจิต แล้วต้องรู้จักจิต ถ้าไม่รู้จักจิตนี่เป็นการรู้เท่า เหมือนกำหนดพุทโธเหมือนกัน พุทโธเหมือนกัน การปฏิบัติทุกแขนง ทุกวิธีการ ถ้าไม่เข้าใจแล้วขาดสติ มันจะเป็นการรู้เท่า ถ้าเป็นการรู้เท่า มันไม่ใช่รู้จริง ถ้าเป็นการรู้จริงมันจะเป็นสมาธิ

ถ้าการรู้จริงเป็นความรู้จริง เห็นไหม การรู้ตาม เรารู้ตามของเรากันไป เรารู้ตามนะ รู้ตามไปแล้วก็มีอารมณ์เคลิบเคลิ้มไป ขณะผู้ที่ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ แล้วแต่เกิดมาปรารถนาพุทธุภูมิ ปรารถนาสิ่งต่างๆ ก็เกิดมาเพื่อสร้างสมบุญญาธิการ เกิดมาเพื่อสร้างบุญกุศล สิ่งนี้เขาก็มีความสุขของเขา เขาพอใจของเขา นะ นี่การรู้ตาม

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีประโยชน์มาก เพราะธรรมอันนี้มันละเอียดลึกซึ้ง แล้วคนใช้ ใช้แต่เปลือกๆ ใช้ไม่ถึง ๕ เปอร์เซ็นต์นะ ใช้ประโยชน์จากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ถึง ๕ เปอร์เซ็นต์ ถ้าใช้ ถ้าเราชวนขวย แล้วเราประพฤติปฏิบัติให้ปฏิบัติ ธรรมสมควรแก่ธรรม มันจะเห็นความละเอียดลึกซึ้งข้างหน้าอีกมหาศาลเลย

ถ้าความละเอียดลึกซึ้ง ขนาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท้อใจเลยว่าจะรู้ได้อย่างไร จะปฏิบัติกันได้อย่างไร เพราะมันลึกซึ้ง ลึกซึ้งมาก มันธรรมเหนือโลก มันไม่ใช่ธรรมจากโลก ธรรมจากสติปัญญาของเรา เราใช้สติปัญญาของเรา นี่โลกียปัญญาทั้งนั้นเลย แต่เพราะรู้ตาม เพราะ

อาศัยแอบอิงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง มันถึงมีความสุข ความสุขเพราะอำนาจของจิต ความสุขเพราะกำลังของจิต ความสุขเพราะจิตมันเป็นสิ่งที่ได้ค้ำกิน เหมือนเราหิวอาหาร เราได้กินอาหารขึ้นมาเราก็มีความสุข ความสุขอย่างนี้มันก็เป็นเรื่องของโลกๆ นี่ปฏิบัติแบบโลกๆ มันถึงเข้าไม่ถึงสัจจะความจริง

ถ้ากำหนดพุทโธ พุทโธเข้าไปเรื่อยๆ ถ้าสติ สติเราไม่สมบูรณ์ มันเข้าไปถึงบับ ตกวงค์ รู้เท่า ตกวงค์ พุทโธๆ เหมือนตามรอยโค ถ้าเราตามรอยโค พุทโธๆ ไป เราจะถึงตัวโค แต่ถ้าพุทโธๆ ถึงตัวโคแล้ว สติไม่สัมปชัญญะ ไม่สามารถจับโคได้ ไม่สามารถจับว่าเราไม่ใช่นโค โคกับเราต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างอยู่มันได้ประโยชน์อะไร

การรู้เท่าคือขาดสติ การรู้เท่าเป็นมิจฉาสมาธิ มันเป็นมิจฉา การกำหนดนามรูป เห็นไหม กำหนดนามรูปต่างๆ ว่าสิ่งนั้นเป็นปัญญา เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นปัญญา มันก็เป็นนามรูป นามรูปมันเป็นอารมณ์ความรู้สึกใช้ไหม มันเป็นอาการของใจใช้ไหม มันไม่ใช่ตัวใจ

ถ้ามันเป็นอาการของใจ ไม่ใช่ตัวใจ ถ้าเรารู้เท่าที่วางยาสลบตัว นี่มันวางยาสลบ มันว่างว่างไหม? ว่าง เพราะอะไร เพราะมันเป็นคุณสมบัติของจิต สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของจิต เหมือนกับเราแบกรับภาระสิ่งใดอยู่ เราปล่อยวางภาระสิ่งนั้นไป สิ่งนั้นต้องไม่มี เพราะมันเบาขึ้นมา เพราะสิ่งนั้นเราปล่อยไปแล้ว แล้วเรารู้จักตัวเราใหม่ละ เราปล่อยเพื่ออะไร? เดียวก็แบกอีก เดียวก็เป็นอีก เดียวก็แบกขึ้นมาใส่บา เดียวก็โยนทิ้งไป เดียวก็แบกขึ้นใส่บา...นี่ไง นามรูปไป

แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธินะ ปัญญาอบรมสมาธิมันจะมีสติ ถ้าไม่มีสติ ความคิดนี้จะฟุ้งซ่าน ความคิดจะฟุ้งไปตลอดเลย แต่ถ้ามีสติตามไป ความคิดขนาดไหนเราตามรู้ ตามรู้ความคิดไปเรื่อยๆ เพราะถ้าขาดสติมันหยุดไม่ได้ไง การที่ทำ เหมือนกับเรา เราเข้าใจสิ่งใดๆ เราบริหารจัดการได้ ถ้าการบริหารจัดการขึ้นไป ถ้ามีสติสัมปชัญญะขึ้นไป สิ่งนี้จะรู้ รู้ตามไป รู้ตามไป รู้ตามก่อน เห็นไหม การรู้ตามเพราะว่าสิ่งนี้มันฟุ้งซ่าน

เพราะครูบาอาจารย์สอน หลวงปู่ดูลย์ท่านสอน “จิตส่งออกทั้งหมดเป็นสมุทัยให้ผลเป็นทุกข์” สิ่งที่ส่งออกก็ความคิดนี้มันส่งออกหมดละ มันให้ผลเป็นสมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัยเป็นความทุกข์ ความทุกข์ ต้องหยุดความคิด การหยุดความคิดก็ใช้ปัญญาไล่ไป หยุดความคิดมันจะเห็นจิต ถ้าไม่หยุดความคิด ไม่เห็นจิต คือว่าเวลาเราว่าง เวลาเราปล่อยวาง เราไม่มีสติ เราไม่สามารถเห็น

จิตของเรา เราเห็นอาการของจิต แล้วอาการของจิตดับลงเท่านั้น อาการของจิตดับลง แล้วไม่รู้สิ่งใด ถึงบอก “ว่าง ว่าง แล้วทำอะไรต่อไป ว่างๆ”

ว่างๆ อย่างนี้ทำไมบริหารจัดการไม่ได้ ถ้าเป็นสมาธิไม่เป็นอย่างนี้หรือ สมาธิเป็นความจริงของสมาธิเป็นอีกอย่าง นี่แค่รู้ตามก็เป็นอารมณ์หนึ่ง รู้เท่าก็เป็นอารมณ์หนึ่ง รู้จริงเป็นอีกอารมณ์หนึ่งนะ อารมณ์ความรู้สึก อารมณ์นี้เป็นความจริงไหม อารมณ์เกิดดับทั้งนั้น ในเมื่อเป็นขั้นของสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิความจริง ความจริงนะ ถ้าเราไม่ใช่ประโยชน์ เรากำหนดพุทโท พุทโทพร้อมกับสติเข้าไป กำหนดพุทโทๆๆ สติพร้อมตลอดไปนะ ถ้าจิตมันสงบ

แต่ถ้ามันเป็นการเข้าใจโดยตรรกะ ความเข้าใจโดยที่เราศึกษามา แล้วกิเลสมันหลอก เห็นไหม ในภาคปฏิบัติของครูบาอาจารย์บอกว่า กำหนดพุทโทๆๆ ไป พุทโทมันจะหาย เพราะพุทโทนี้เป็นชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำบริกรรม แต่ขณะที่จิตมันเป็นพุทโทแล้ว มันจะเป็นคำเดียวกัน...นี่ก็ไปเชื่อกับจิตอีก ไปเชื่อกับกิเลสมันหลอกอีก พอพุทโทๆ ไปกิเลสมันก็สวมเขา กิเลสบังเงา บังเงา พุทโทๆๆ ก็อยากจะได้สมาธิไป พุทโทๆๆ ไป เขาไปๆ...นี่มันไปเปิดทาง เห็นไหม มันไม่รู้จริงเลย มันเป็นความจริงไม่ได้เลย

แต่ถ้าพุทโทๆๆ ไปเรื่อยๆ มันจะรู้ขนาดไหนก็แล้วแต่ สติจะพร้อมไปตลอด เวลาเป็นนะ มันเป็นโดยสติจะความจริงนะ ถ้าสติจะความจริงนี่สติพร้อม จิตจะลงขนาดไหน จะตกจากที่สูงจะพองตัวขนาดไหน เรื่องสภาวะแบบนี้มันเป็นที่อำนาจาสนา คนถนัดซ้าย คนถนัดขวา คนถนัดอะไรก็แล้วแต่ จิตทำ ถ้าทำด้วยความถนัดของตัวเองมันจะทำได้คล่อง

นี่ก็เหมือนกัน จิตมันได้สะสมบุญญาธิการมา มันจะแสดงออกโดยสัญชาตญาณของจิต จิตนี้แสดงออกตามสัญชาตญาณ ถ้าเราใช้สติปัญญาควบคุมตามสัญชาตญาณ สิ่งนี้มันจะแสดงตัวออกมา ยิ่งแสดงตัวออกมา คุณิ เราก็นัดด้วยมือซ้ายและมือขวาก็แล้วแต่ เราทำถูกก็ได้ ผิดก็ได้ สิ่งที่เราเห็นที่เป็นนิมิต สิ่งที่เราเห็นมันก็ผิดก็ได้ถูกก็ได้ เพราะมันยังเป็นสมมุติอยู่

เราก็ต้องกำหนดพุทโทๆ เข้ามา สิ่งนี้เราวางไว้ รู้แล้วผ่าน รู้แล้วผ่าน...ถ้ามี ถ้าไม่มีก็ไม่เป็นไร ถ้าไม่มี เห็นไหม เราก็นัดซ้าย เราก็นัดขวาก็แล้วแต่ เราทำถูกต้องดีงามเข้าไป ผลงานของเราจะออกมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เราจะเก็บเอกสารของเรา ทำได้ถูกต้อง นี่ก็เหมือนกัน กำหนดพุทโทๆๆ เข้าไป ขอให้ความสงบเกิดขึ้น แล้วมีสติสัมปชัญญะตลอดไป

ถ้ามีสตินะ มันจะเป็นความรู้จริง สิ่งที่อยู่จริง นี่เห็นจิต เราต้องเห็นจิตนะ ในภาคปฏิบัติ ถ้าเห็นจิต แล้วจิตเห็นจิต มันถึงจะเป็นมรรค “จิตเห็นจิต” ต้องมีตัวจิต คือตัวสมาธิ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีสมาธิมันเป็นอาการของจิต พยายามค้นคว้าหาจิต ไม่ใช่สมาธิ มันไม่ใช่มรรค ไม่ใช่มรรค เพราะอะไร ไม่ใช่มรรคเพราะสิ่งนี้มันไม่มี

เหมือนกับเราไม่มีสิทธิฟ้อง เราเห็นคนทำผิด เราไม่มีสิทธิฟ้อง เราฟ้องเขาไม่ได้นะ แต่ถ้าผู้เสียหาย ผู้ทำผิด ฟ้องผู้ที่ทำผิดได้ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อว่าอาการของจิตมันไม่มีตัวจิต มันไม่มีผู้รับรู้ มันไม่มีฐานที่ตั้ง มันไม่มีสิ่งรับผลประโยชน์ มันไม่มีใครแก้ไขใจ มันเป็นการรู้เท่าและการรู้ตาม การรู้เท่าและการรู้ตามมันก็เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่อาการของจิตกับเรา การปฏิบัติอย่างนี้มันปฏิบัติโดยความเห็นของตัว ถ้าเป็นความเห็นของตัว เห็นไหม สิ่งทีความเห็นของตัว มันก็เป็นความเห็นของตัว แต่ถ้าจิตนะ เราเห็นจิต เห็นจิตนะ จิตเห็นจิตก็เป็นสมาธิ เป็นสัมมา เป็นสัมมาเป็นอะไร? เป็นหินทับหญ้า ถ้าจิตไม่สงบ ถ้ากิเลสไม่สงบตัวลงจะไม่เห็นจิตของตัว ขณะที่ใครทำสมาธิก็แล้วแต่ ถ้าจิตมันสงบเข้ามานะ มันจะมีความสุข จะผ่องใส

หลวงตาท่านพูดประจำ เรียนหนังสืออยู่ ๗ ปี กำหนดพุทโธได้สมาธิ ๓ หนเท่านั้นเอง ๗ ปี จิตนี้เป็นสมาธิ ๓ หน แล้วอยากได้มาก มีความสุขมาก เห็นไหม ถ้ามีจิตอย่างนี้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านออกปฏิบัติ กำหนดจิต กำหนดความสงบของใจ ตั้งมั่น จิตนี้เข้มแข็งมาก จิตเข้มแข็งเพราะอะไร เพราะยังเพิ่งเริ่มต้นปฏิบัติ แล้วมาทำกลดหลังหนึ่ง ทำกลดหลังหนึ่งจิตเสื่อมหมดเลย เสื่อมแล้วพยายามขึ้นขนาดไหนก็ไม่ได้ เพราะไม่มีหลัก

โดยหลักต้องมีสติตลอด สตินี้ฝึกได้ แล้วต้องฝึกด้วย ถ้าขาดสติมันก็เป็นเรื่องของ...มันเป็นไปได้ เป็นสมาธิได้ แต่มันไม่เป็นสัมมา ถ้าเป็นสัมมา แล้วถ้าเป็นสัมมา ขณะที่เราจิตสงบเข้าไป เห็นอาการต่างๆ สิ่งทีเห็นต่างๆ ถ้าจิตสงบ จิตเป็นสัมมาสมาธิ เห็นนะ ไปได้พลอย ถ้าไปได้พลอย หินทับหญ้า คือมันไม่ยกเป็นมรรค ไปได้เห็นพลอย ไปได้เห็นว่าเห็นพลอย พลอยนี้กินไม่ได้ กินข้าวสารไป เห็นข้าวสาร ค่อยๆ เชื้ออาหารหาตัวหนอนกินไป แต่ไม่รู้จักพลอย พลอยไม่เอา

ถ้าจิตมันสงบเข้ามา ถ้ามันนุ่มไปเห็นกาย ถ้านุ่มไปเห็นกาย เพราะอะไร เห็นกาย เห็นจิต ถ้าเห็นจิตนะ จิตเห็นจิตเป็นมรรค เป็นมนุษย์ มนุษย์รู้จักคุณค่าของพลอย พลอยอยู่ในดิน ถ้า

เรารู้จักคุณค่าของพลอย เราจะเอาสิ่งนี้มาเป็นประโยชน์ ขณะที่จิตเป็นสัมมาสมาธิแล้วนะ จิตไม่เห็นจิต รู้จักจิต แต่ยังไม่เห็นจิต รู้จักจิตแล้วต้องจิต จิตไปเห็นจิต

มีครูบาอาจารย์หลายองค์มาก เพราะทำความสงบของใจเข้ามา พอจิตสงบเข้ามา สรรพสิ่งนี้เป็นสักแต่ว่า เข้าใจว่าสมาธินี้เป็นนิพพานไป เข้าใจว่าสมาธินี้เป็นผล เห็นไหม นี่ก็ไม่ได้พลอย ไปได้พลอยเพราะเห็นสรรพสิ่งนี้เป็นสักแต่ว่า สรรพสิ่งนี้เป็นธรรม เป็นธรรมเพราะอะไร เพราะพิจารณาเข้ามาแล้ว ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง นี่เป็นสังขาร พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง แล้วก็ปล่อยวางเข้ามา นี่ก็ไม่ได้พลอย เพราะอะไร เพราะจิตมันสงบ จิตมีหลักมีเกณฑ์ แต่จิตไม่เห็นจิต จิตเห็นอาการของจิตดับมาเฉยๆ

ครูบาอาจารย์หลายองค์มาก หลวงปู่ดุลย์ท่านสอนไว้ว่า สอนให้ดูจิต ถ้าหลวงปู่ดุลย์สอนให้ดูจิต เวลาครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัติ พอจิตสงบเข้าไป ไปถามท่าน “ไม่เห็นอาการของจิต ยังไม่เห็นจิต” ถ้าจิตเห็นจิตแล้ว มันจะสงบเข้ามา มันจะมีสติ มันจะมีสมาธิ แล้วจิตเห็นอาการของจิตถึงเป็นมรรค จิตส่งออกทั้งหมด จิตที่พิจารณาไป ส่งออกความคิดของเราเป็นทุกข์ ที่ตรีกธรรมนี้ส่งออกทั้งหมดเลย แต่ก็มีสติไล่ไป ไล่ไป ไล่ไปจนจิตมันสงบ

จิตสงบขนาดไหนก็ไล่เข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนเห็นตัวมันเอง เห็นจิตมันปล่อยวางเข้ามา เพราะอะไร เพราะปุณฺณนะ ปุณฺณน ไม่เห็นความคิดของตัวเอง...ความคิดเป็นเรา สรรพสิ่งนี้เป็นเราหมด เราบวก บวกเข้าไปกับธรรม บวกเข้าไปกับความคิดหมดเลย เป็นปุณฺณนทั้งหมดเลย

แล้วสติเราตามไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า พอบ่อยครั้งเข้านี้กัลยาณปุณฺณน กัลยาณปุณฺณน มันเห็นนะ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เสียงนี้ เสียงต่างๆ เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร แล้วถ้าเสียงนี้มันเป็นมาร ทำไมเสียงที่มันมีอยู่ในโลกนี้ เสียงทุกอย่างมีหมดแล้ว มันเป็นมารใหม่ล่ะ มันเป็นมารที่ไหนล่ะ? มันเป็นมารที่ใจเรานี้ ใจของเรา มันเป็นพวงดอกไม้แห่งมาร

ถ้ามันพิจารณาเห็นความคิดโดยสัญชาตญาณของมนุษย์ ความคิดนี้ ความคิดต่างๆ มันเกิดมาจากไหน? เกิดมาจาก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ...รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดมาจากไหน อาการของจิตใด อาการของจิตเห็นสภาวะแบบนี้มันก็ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา

ถ้ามันปล่อยเข้ามา พอเห็นว่า รูป รส กลิ่น เสียง เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เราคิด เราทุกข์อยู่ที่นี่ แแบกรับภาระหนักอกอยู่ที่นี่ ก็ไอ้การเกิดดับนี้ พอมันเข้าใจมันตัด มันตัดนะ บ่อยครั้ง บ่อยครั้ง ที่

ไล่ตามเข้าไปบ่อยครั้งเข้า พอมันตัดรูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วง เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มันเป็นมาร มันมาล่อใจให้ใจเสวยมัน ทุกข์ตลอดเวลา มันก็เป็นปุถุชน

แต่ถ้าสติมันไล่ตามเข้ามาด้วยปัญญา พอมันตัดขาด รูป รส กลิ่น เสียง มันเป็นธรรมชาติของเขา รักษาจิตได้ง่าย จิตของมันจะขยับ เกิดเป็นความรู้สึกขึ้นมา นี่สติจะตามทันตลอด ถ้าเป็นกัลยาณปุถุชน เห็นใหม่ กัลยาณปุถุชนมันสติมันพร้อมเข้ามา มันเห็น นี่เห็นจิตเห็นอย่างนี้ไง

เวลาขึ้นไปถามว่า “จิตแล้วเห็นจิตใหม่” เห็นอาการของจิตกับเห็นจิตต่างกันตรงนี้

เห็นอาการของจิต คือเห็นที่เป็นอารมณ์ ถ้าเห็นตัวจิตมันต้องตัดรูป รส กลิ่น เสียง มันเป็นกัลยาณปุถุชน กัลยาณปุถุชน ตัวจิต เพราะอะไร เพราะมันมีสติ มันตัด มันเข้าใจ มันปล่อยวางหมด พอมันปล่อยวางหมด นี่รู้จักจิต รู้จักจิต จิตนี้ก็ย้อนกลับมา ย้อนกลับเข้าไปได้ ถ้ารู้จักจิตก็เหมือนไก่ได้พลอย ไก่ได้พลอยนะ เพราะจิตยังไม่เห็นจิต ถ้าจิตเห็นจิตแล้วยกขึ้นวิปัสสนาได้ อันนั้นถึงเป็นมรรค

เห็นใหม่ “จิตที่ส่งออกทั้งหมด ให้ผลเป็นทุกข์ เป็นสมุทัย” แต่ถ้าจิตเห็นจิตเป็นมรรค จิตเห็นจิตเป็นมรรคเพราะจิตมันปล่อยจากอาการของจิตเข้ามา แล้วมันเป็นตัวของจิต “จิตเห็นจิต” เห็นตรงไหน ถ้ามันจิตเห็นจิต เพราะจิตมันเสวยอารมณ์ สิ่งที่เราตัดรูป รส กลิ่น เสียงเข้ามา มันเป็นเปลือก มันเปลือกจากนอกเข้ามา จิตมันก็เป็นตัวของมันเอง

ถ้าจิตเห็นการกระทำของตัวเอง มันเสวยอารมณ์อย่างไร มันรู้สึกอย่างไร ถ้ามันจับได้...นี่คนรู้จักพลอยนะ เราเป็นคน สัตว์นะ สัตว์มันต้องการอาหารของมัน สัตว์โลก สัตว์ตะเป็นผู้อย่าง แต่มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ จิตก็เหมือนกัน ถ้าเป็นปุถุชน มันเหมือนสัตว์ มันกินอาหาร มันไม่สนใจพลอย มันสนใจแต่เมล็ดข้าว มันสนใจแต่ตัวหนอน มันจะจิกกินแต่ตัวหนอน เพราะเป็นอาหารของมัน นี่ปุถุชนเป็นอย่างนั้น

กัลยาณปุถุชน เห็นใหม่ รูป รส กลิ่น เสียง มันเป็นมาร เป็นพวงดอกไม้ของมาร มันล่อใจเห็นใหม่ ไม่กิน ไม่กินมันก็เป็นสัตว์ประเสริฐ แล้วสัตว์ประเสริฐ ถ้าไม่น้อมมา ถ้าไม่น้อมจิตมาให้เห็นการเสวยอารมณ์ เห็นจิตที่มันฟุ้งขึ้นมา มันเป็นได้ นี่มรรคมันอยู่ตรงนี้ไง มรรคมันอยู่ที่ว่า ถ้าเป็นมรรคขึ้นมา เราใช้ปัญญาใคร่ครวญอย่างไร ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญของเราขึ้นมา มรรคมันเริ่มเดินออกไป แล้วปัญญามันเกิดอย่างไร อะไรเป็นมรรค

มรรคของปुरुชณะ เราเข้าใจกันว่ามรรค สัมมาอาชีวะก็มีมรรค ต่างๆ ก็มีมรรค มรรคอย่างนี้ มันเป็นมรรคของคฤหัสถ์ใจ ที่บอกว่า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราใช้ธรรมแค่ โลภียปัญญา ปัญญาของเราเป็นตรรกะ อาชีพก็ชอบ ทุกอย่างก็ชอบ ชอบไปหมดเลย...ชอบโดย กิเลสใจ กิเลสพาชอบ เพราะกิเลสมันอยู่กับใจ กิเลสมันคุมหัวใจ มันไม่เห็นจิต ไม่เป็นอิสระกับตัวเอง มันตกอยู่ในบ่วงของมาร บ่วงของมารพาไปก็ชอบหมดเลย แล้วก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เคลิบเคลิ้มกัน นี่ธรรมะแค่รู้ตาม

ถ้าธรรมะรู้เท่า โลกปัจจุบันนี้ “ธรรมะรู้เท่า” รู้เท่าเข้าไปแล้วมันไม่ก้าวเดินใจ รู้เท่าเข้าไป มันไม่ยกขึ้นเป็นมรรค ไม่ยกขึ้นเป็นมรรคเพราะรู้เท่าที่อยู่แค่นั้น แล้วติดกันอยู่อย่างนี้ ว่า “ว่างๆ” น่าสนใจมาก เพราะคำว่า “ว่างๆ” นั้นนะ มันไม่ใช่ความรู้จริง ถ้าความรู้จริงนะ มันมีความสุข ความว่างมีเจ้าของนะ

ความว่างนี้ใครเป็นคนสร้างมา ความว่างมันเกิดจากไหน ถ้ามันไม่เกิดจากจิตของเรา อะไร มันว่าง สิ่งที่เป็นความว่างๆ ของโลกมันมีประโยชน์อะไรกับใคร สิ่งที่เป็นความว่างในโลกนี้มัน ได้ประโยชน์กับใคร มันให้โทษกับใคร ใครรู้จักมันบ้าง เรารู้จักไหม ความว่างอย่างนั้นนะ

แต่ถ้ามันเป็นสมาธิของเรา มันเป็นความผูกพันของใจนะ เพราะอะไร ความผูกพันของใจ เพราะมันเป็นอนิจจัง ความว่างนี้เป็นอนิจจังนะ ความว่างนี้เรารู้จักมัน พอรู้จักมันจะมีความสุข มาก ความสุข แค่ใครทำความสงบของจิต มันพออยู่พอกินใจ พออยู่พอกินเพราะอะไร พออยู่พอกินเพราะสิ่งนี้ “สมาธิธรรม” ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าปฏิบัติสมควรแก่ธรรม มันก็ได้ สมควรกับสมาธิ เพราะเราสร้างเหตุได้แค่สมาธิใจ

ถ้าเราสร้างเหตุได้สมาธิ มันเป็นอริยมรรคตรงไหน? มันเป็นมรรคของปुरुชณะ มันเป็น มรรคของผู้ที่ก้าวเดินแล้ว มันเป็นมรรคของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันเป็นมรรคของผู้ที่จะก้าวเดิน เข้าไป แต่ถ้ามันเริ่มเป็นคน เป็นสัตว์ประเสริฐ แล้วมันเห็นอาการของจิต นั่นละจิตเห็นจิตมันเป็น มรรค เป็นมรรคตรงไหน เป็นมรรคเพราะอะไร เพราะมันมีสัมมาสมาธิ มันไม่เป็นมิจฉา ไม่เป็น ความเห็นของเรา มันเป็นสัจจะความจริง

ถ้าเป็นสัจจะความจริง เวลาเราเคลื่อนไป มันก็ต้องเป็นโศคาปัตติผลไปสิ มันไม่เป็นหรอก มันไม่เป็นเพราะอะไร เพราะแก่นของกิเลส มันมีการแยกแยะใจ ในเมื่อจิตเห็นจิต จิตเห็นจิต มัน

การกระทำของจิตเป็นอย่างไร จิตมันทำอย่างไร แล้วผลของจิตมันเป็นอย่างไร ถ้ามันเป็นกิเลส มันก็ว่าปล่อยวางอย่างนี้ มันเห็นความเห็นอย่างนี้

สิ่งที่ปล่อยวาง ปล่อยวางแล้ว ปล่อยวางเล่าณะ ในมุตโตทัยของหลวงปู่มั่น ถ้าการใช้ปัญญา ครูบาอาจารย์บอกว่า ชั้นของปัญญาไม่มีขอบเขต มันจะกว้างขวางมาก เพราะขณะที่เราใช้ปัญญา เหมือนกับนักกีฬา นักกีฬา ขณะที่เราฝึกซ้อม เราทำต่างๆ เราฝึกซ้อมของเรา เราจะฝึกซ้อมนี้เล่นได้ดีมากเลย เพราะไม่มีคู่แข่ง ขณะที่มีการแข่งขัน นักกีฬา ถ้าเป็นรอบคัดเลือก โสดาบัน เป็นแค่รอบคัดเลือก รอบคัดเลือกนักกีฬาคุณภาพยังไม่เข้มข้น

แต่ถ้าเป็นรอบ ๒ รอบ ๓ รอบตัดเชือก รอบต่างๆ ไป นี่ไง โสดาบัน สกิทาคามี อนาคตามี กิเลสมันจะเข้มข้นไปเรื่อยๆ ความต่อต้านของกิเลสที่มันจะต่อต้าน เห็นใหม่ สิ่งที่ต้องสังขมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือคัมภีร์คัมภีร์ซึ่งอย่างนี้ไง แล้วปฏิบัติกันไม่ได้แข่งขันเลย ขนาดซ้อมก็ยังซ้อมผิดซ้อมถูกเลย แล้วจะลงไปแข่งขันมันจะไปแข่งขันตรงไหน

ขณะประพฤติกฎปฏิบัติถ้าปัญญามันเกิด ถ้าเป็นการวิปัสสนา ถ้าเป็นการเห็นจิต เห็นใหม่ มันทำงานอย่างไร มันผลตรงไหน มันเสวยอารมณ์...สำคัญมากถ้าเราไม่มีสิทธิฟ้อง ฟ้องศาลแล้ว ศาลไม่รับฟ้องเราจะเจ็บช้ำน้ำใจมาก เราเป็นผู้เสียหายประโยชน์ เราโดนฉ้อโกง แล้วฟ้องศาลทำไม ศาลไม่รับฟ้อง

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันไม่เห็นจิต มันฟ้องไม่ได้ มันผลเกิดไม่ได้ ถ้าจิตเห็นจิต เห็นใหม่ ฟ้องนี้ศาลรับฟ้อง ศาลคืออะไร? ศาลคืออริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัจ สัจจะความจริง นี่มันเกิด ถ้าสัจจะความจริงนี้มันเกิดขึ้นมา เกิดจากไหน? เกิดจากท่ามกลางหัวใจใจ สัจธรรมอยู่ที่ไหน? สัจธรรมอยู่ที่ใจของสัตว์โลก สัตว์โลกเวลาทุกข์ ทุกข์มาก แต่เวลาสุข สุขเกิดจากอะไร

ถ้าสุขของโลกก็เป็นสุขโดยอามิส อามิสก็เวียนไปในวัฏฏะ บุญกุศล เห็นใหม่ นี่รู้ตาม ผู้รู้ตาม ปฏิบัติโดยไม่เข้าใจ รู้ตาม มันได้แค่อันนี้ มันได้แค่ในวัฏฏะ ได้ผลเหมือนกับทางโลก ทางธุรกิจ ชื่อ ๕ ขาย ๑๐ ได้กำไรขาดทุนอย่างนั้นนะ นี่บุญกุศล บาปอกุศลมันเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าเป็นอริยสัจไม่เป็นอย่างนั้น

ถ้าอริยสัจมันเป็นสัจจะความจริง มันเป็นอฐานะที่จะเคลื่อนไปกับวัฏฏะ จิตนี้จะพ้นออกจากวัฏฏะ จิตนี้จะเข้ามาวิปัสสนาของมัน มันวิปัสสนาขึ้นมา มันเป็นมรรค มรรค อริยมรรคมัน

เกิดอย่างนี้ อริยมรรคมันเกิดด้วยอะไร? ความเพียรชอบ งานชอบ งานชอบงานอะไร งานในขั้นของสมณะนะ งานในขั้นของความตั้งใจให้สงบ ถ้าไม่มีสมาธิ มันเป็นโลกียปัญญา มันเป็นปรัชญา มันเป็นตรรกะ

แล้วเดี๋ยวนี้เราศึกษากันจนเราเข้าใจนะ เรามีฐานการศึกษากันมาก การมีฐานการศึกษามันทำให้เราเข้าใจธรรมะ เพราะฐานการศึกษาอันนี้ มันไปเอาธรรมะมาเชือดคอตัวเอง มาปิดกั้นความเห็นของตัวเองไม่ให้เห็นสังขธรรมความจริงใจ เพราะมันคาดมันหมาย ผู้ใดปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม นี่มันน่าสังเวชมาก ในการประพฤติปฏิบัติ น่าสังเวชมาก

เพราะมีว่ามีการศึกษา การศึกษาโดยกิเลสนะ ทำไมมันมีปรีดียขึ้นมา ทำไมต้องมีปฏิบัติ ถ้าไม่มีปฏิบัติมันมีปฏิเวธไม่ได้ แล้วผู้ที่มีปฏิเวธ มันจะเห็นผล เห็นความหยาบละเอียดของใจที่มันพัฒนาการ ความพัฒนาการของจิตมันเป็นมรรค มรรคตรงนี้ ถ้าเป็นมรรคตรงนี้ มันการกระทำ ผู้ที่ประกอบสัมมาอาชีวะ การที่จะประสบความสำเร็จแต่ละขั้นแต่ละตอนมันได้มาแบบขุมมือเปิบหรือ

ทั้งๆ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้แล้ว แล้วเราประพฤติปฏิบัติกันนะ มันจะขุมมือเปิบหรือ ถ้าจีปปาปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติรู้เร็วเห็นเร็ว ขณะที่ปฏิบัติรู้เร็วเห็นเร็วขนาดไหน แบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัตินี้รู้ อาสวกขยญาณ ทะลุ ๔ ขั้นตอนไปเลย ๔ ขั้นตอนนะ แต่เวไนยสัตว์ ตั้งแต่โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี บุคคล ๘ จำพวกใด เราสวดมนต์อย่างเมื่อกี้ “อัฐ” บุคคล ๔ จำพวก บุคคล ๔ จำพวกก็ต้อง ๘ คนเชียวหรือ...ไม่ใช่

จิตเดี๋ยวนี้พัฒนาการจากโสดาปัตติมรรคเป็นโสดาปัตติผล สกิทาคามรรค สกิทาคาผล อนาคามรรค อนาคาผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล เห็นใหม่ การพัฒนาการของจิตมันยังมีอีกสักซึ่งมหาศาลเลย แล้วมันละเอียดนะ ขั้นอย่างหยาบๆ ที่ว่าจิตเห็นจิตแล้วเป็นมรรค นี่มันเป็นแค่ขั้นตอนแรก ขั้นตอนการแยกแยะ การแยกแยะ การรู้ การหมั่นวิปัสสนา วิปัสสนา ถ้าเราวิปัสสนาไป ถ้ามีสมาธิ นี่มันสำคัญตรงนี้ มันสำคัญถ้ามีสมาธิ มีสติ มันก็เป็นมรรค

แต่ถ้าสมาธิอ่อน สติอ่อน มันก็เป็นกิเลส ทั้งๆ ที่วิปัสสนาอยู่นี่ ทั้งที่เราเป็นสัตว์ประเสริฐ เรามีพลอยอยู่ เราเจียรระไนพลอย เราจับไม่ดี พลอยนี้ก็แตก พลอยนี้ก็เสียหาย แต่ถ้าเรามีของเราดี เราจับเครื่องมือเราดี เราเจียรระไนดี มันจะออกมาเป็นพลอย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสิ่งที่มีราคา

แล้วสิ่งที่มีคุณค่ามีราคา เราขายได้หรือยัง ที่มีคุณค่ามีราคา เราวิปัสสนาหนหนึ่ง เราก็
 เจียรระในหนหนึ่ง มันเป็นประโยชน์ขึ้นมาหนหนึ่ง เห็นไหม มันปล่อยวาง มันประสบความสำเร็จ
 สวยงามมาก เหลี่ยมสวยมาก สีแสงสวยมาก...ปล่อย มีความสุข กิเลสไม่ขาด ไม่ขาดหрок ข้าแล้ว
 ข้าเล่า เพราะวิปัสสนา ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕...ไม่ใช่ก็ไม่ใช่ ไม่ใช่แล้วเป็นอะไรล่ะ?
 ไม่ใช่ ถึงว่าสักแต่ว่าไม่ใช่

เวลาได้ปล่อย เวลาจิตสงบเข้ามา “สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่ รักษาจิตไว้ให้ดีๆ นี่คือยอดของ
 ธรรมะ ยอดของธรรมะคือรักษาจิตไม่ให้เสวยอารมณ์ ถ้าไม่ได้เสวยอารมณ์ กิเลสเต็มหัว กิเลสใน
 หัวใจมหาศาล” เราเป็นโรคภัยไข้เจ็บ โรคร้ายแรง แล้วไม่ได้รักษาเลย เพียงแต่ว่าดูแลอาการ แล้ว
 ว่า “เราหายแล้ว เราหายแล้ว” มันจะหายไปได้อย่างไร อวิชาเต็มหัวใจเลย แต่ถ้ามันวิปัสสนานะ
 มันจะเห็นการกระทำ เห็นปัญญา มันจะพูดไม่ได้เลยว่ารู้เท่า “รู้เท่าแล้วรักษาจิตไว้ นี่คือยอด
 ธรรม” นี้ได้ปล่อย

แต่ถ้าเป็นธรรมะนะ มันต้องเจียรระใน มันต้องรักษา มันต้องค้นคว้า มันต้องแยกแยะ ความ
 แยกแยะคือการรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วยใจ จิตนี้มันป่วยด้วยกิเลส กิเลสในหัวใจมันแยกแยะ
 ออกไป ถ้าแยกแยะด้วยธรรมะ “ธรรมโอสถ” นี้จะหาย คำว่า “หาย” หมายถึงว่ามันปล่อยวาง มัน
 ว่าง มันมีความสุข ความสุขเพราะอะไร เพราะกิเลสมันจางไป

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธินี้ะ มันรู้เท่า รู้เท่าการเกิดดับของจิต การเกิดดับของอาการของ
 จิต จิตมันมีอาการของมัน ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธินี้มันรู้เท่า รู้เท่ามันก็อาย กิเลสมันอายมันก็สงบ
 ตัวยง สงบตัวยง นี่ห็นทับหญ้า ถ้าห็นทับหญ้าอย่างนี้ ความสุขอย่างของขั้นปัญญาอบรมสมาธิ
 สมาธิคือความสงบอย่างนี้ มีความสุข ความสุขที่ว่าแบบรู้จริง

รู้จริงนี้มีความสุขมาก มีความสุขจริงๆ แต่ถ้าไม่ก้าวเดินต่อไป ถ้าไม่กินตัวหนอน ตัว
 หนอนมันเน่ามันเสีย จิตมันเสื่อม แล้วก็ทุกข์ แต่ถ้ามันมีสติสัมปชัญญะ เห็นไหม รู้เท่า แล้ว
 สร้างสติขึ้นไป จนจิตเห็นจิต เห็นไหม วิปัสสนา พอชั้น ๕ มันปล่อยวาง...ชั้นเหมือนกัน เพราะ
 มีชั้นนอก ชั้นใน ชั้นในชั้นใน เวทนาในเวทนา สุขในสุข มันจะลึกลับซับซ้อนมาก

แต่ถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไป สิ่งนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว ในธรรมะ
 “ไม่มีกำมือในเรา อานนท์เราไม่ได้เอาธรรมของใครไปนะ ไม่มีกำมือในเรา” คือไม่มีอะไรลึกลับ
 ซับซ้อนเลย ถ้าปัญญามันสอดแทรกเข้าไปในหัวใจ ในจิต ในกิเลสที่มันฝังอยู่ในจิต สิ่งนี้มัน

ลูกศรที่เสียบอยู่ กิเลสที่เสียบอยู่ในใจ ถ้าไม่แยกแยะ ไม่พลิกแพลงในการรื้อค้น มันสะอาดไม่ได้ มันสะอาดไปไม่ได้หรอก

ถ้ามันสะอาด “จิตเห็นจิตเป็นมรรค” เป็นมรรคอย่างนี้ มันแยกมันแยะ ถ้ามันปล่อยนะ พอปัญญามันเกิด นี่สติ สมาธิสมบุรณ์ ความคิดเกิดขึ้นมา ปัญญาจะสอดแทรกทันที สอดแทรกเข้าไปนะ ถ้ามันปล่อยแล้ว ถ้าปล่อยแล้วปล่อยเฉยๆ...ปล่อยเฉยๆ ไม่สมมุจเจตพหาน ถ้าไม่สมมุจเจตพหาน ต้องขำ ต้องขำ

หลวงปู่่มั่นบอกแล้ว ต้องหมั่นคาดหมั่นไถ หมั่นคาดหมั่นไถ หมั่นการกระทำ การกระทำนะ เพราะกิเลสมันเหนียวแน่นหนึ่ง เพราะสิ่งที่ว่าธรรมะในปัจจุบันนี้ เราฟังธรรมของครูบาอาจารย์มาก กิเลสมันก็ฟังด้วย มันสร้างภาพ มันให้มันเป็นความเป็นไปของเราะ เราจะไปไปตามอำนาจของกิเลส ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติไป กิเลสมันสวมรอยมาตลอดนะ

ถ้ามันสวมรอยนี้เป็นสัญญา แม้แต่ขั้นของปัญญา กิเลสมันยังตามมาหลอกหลวงตลอดเวลา ถ้าตามมาหลอกหลวง แล้วการประพฤติปฏิบัติของเรา ปัญญาของเราเราไม่ใคร่ครวญ เราไม่มีประสบการณ์ เห็นไหม พอไม่มีประสบการณ์ ขณะนี้กิเลสหรือธรรมมีอำนาจเหนือกว่า เราก็ยอมจำนนกับมัน แล้วมันก็จะเสื่อม

แต่ถ้าสิ่งที่เป็นประสบการณ์ของจิตเคยทุกข์เคยยากขนาดไหนนะ มันจะรักษาไว้ อย่งไรก็แล้วแต่ให้อยู่ในระดับนี้ ไม่ให้เสื่อมกว่านี้นะ แล้วอยู่อย่างนี้มันอยู่ได้อย่างไร? มันอยู่ด้วยเหตุไฉน เราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เห็นไหม สตินะ เราดูนะ เวลาเช้า สาย ปาย เย็น สิ่งที่เป็นอากาศ สิ่งที่เป็นบรรยากาศต่างๆ สติเราจะระลึก เราชอบสิ่งใด...เราจะฝึกอย่างนี้ ฝึกแล้วย้อนกลับมาดู

ถ้ามันไม่สมประโยชน์ มันเพราะอะไร เพราะที่เราปฏิบัติมันขัดแย้งอย่างไร เห็นไหม พอเห็นคุณค่าของธรรมะ ถ้าเห็นคุณค่าของธรรมะ เวลาพระเรานี่ชุกฉัตรเพื่ออะไร? มีชุกฉัตร มีสติ เห็นไหม การฝึกสติ การดื่มน้ำ การเหยียด การสูดนี้ฝึกสติตลอดไป การฝึกอย่างนี้มันจะย้อนกลับมา ถ้ามันฝึกอย่างนี้ย้อนกลับ ย้อนกลับไปที่ไหน

เหมือนกับเราออกกำลังกาย เราเหนื่อยไหม เราได้เหงื่อได้ไคล แต่ร่างกายเราแข็งแรงขึ้นมาตลอด การฝึกก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันเข้มแข็งขึ้นมา เพราะมันมีการฝึกฝนขึ้นมา จิตจะเข้มแข็งขึ้นมา

สติสัมปชัญญะจะสมบูรณ์ดีขึ้น ตามรู้ตามเห็นทันขึ้น เร็วขึ้น สิ่งต่างๆ สิ่งนี้ขึ้นมา พอขึ้นมาปั๊บ ถ้าเราจิตเห็นจิตมันเป็นมรรค เราแยกแยะแล้ว ถ้ากำลังพอเราก็เข้าไปแยก

ถ้าจิตมันปล่อย ปล่อยแล้วมันไม่ขาด ในรูปมีอะไร? ในรูปก็มีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในเวทนามีรูปนะ ถ้าในเวทนาไม่มีรูป มันเป็นเวทนาขึ้นมาได้อย่างไร เวทนาในจิต ความรู้สึกนี้ จากเดิมอาการของจิตเข้าไปหัดดูจิต สิ่งนั้นเราจะจับต้องสิ่งใดไม่ได้เลย แต่ขณะที่จิตเห็นจิต มันเห็นได้หมด มันจับได้หมดนะ ในรูป ในเวทนา มันจับ จับได้จนเป็นรูปธรรมเลย เหมือนกับเราทำงานทางเอกสารเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันเห็นนะ นี่ความเห็นของจิต มันจะเห็นเป็นรูปของจิตเลย จิตนี้มันเป็นรูปร่างได้ ความรู้สึกเป็นรูปร่าง เป็นตัวตน ถ้าไม่เป็นรูปร่าง เป็นตัวตน มันเกิดมาอย่างไร เหมือนเรากินน้ำ เราดื่มน้ำเข้าไปในคอ น้ำผ่านคอเข้าไป มีความเย็น นี่น้ำเป็นวัตถุใหม่ น้ำเป็นสสารที่เราจับต้องได้ไหม? ได้ แต่ถ้าเราไม่เคยดื่มน้ำเลย เราไม่เห็นน้ำเลย “เออ น้ำอยู่ข้างนอก” เพราะน้ำก็คือน้ำ สิ่งต่างๆ เพราะมันไม่เคยสัมผัส

จิตก็เหมือนกัน ถ้ายังจับจิตไม่ได้ ก็ว่า “จิตเป็นนามธรรมๆ” แต่ถ้าจิตเห็นจิตนะมันเป็นรูปธรรม จิตนี้จับได้เลย แยกได้ด้วย แยกด้วยรูปก็ได้ แยกด้วยเวทนามีได้ แยกด้วยสัญญาได้ แยกด้วยสังขารก็ได้ แยกในวิญญาณก็ได้ เพราะในวิญญาณ พอแยกบ่อยครั้ง นี่การฝึกซ้อม การฝึกซ้อมคือมรรคญาณ การฝึกซ้อมคือมรรค นี่ปัญญา “ธรรมจักร” จักรมันเคลื่อน ความเป็นไปของจิตมันวิปัสสนา ปัญญามันใช้อย่างนี้

ถ้าปัญญามันใช้อย่างนี้ แล้วปัญญาอย่างนี้ ครูบาอาจารย์นี่พูดรู้เรื่อง แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าเห็นปัญญาแล้วจะเข้าใจ ถ้าไม่เห็นปัญญานะ “นี่มันจะเป็นไปได้อย่างไร ในเมื่อมันเป็นนามธรรม...” ถ้าบอกว่า “มันจะเป็นไปได้อย่างไร” ไม่เคยเห็น ไม่เคยประสบนั่นไง เพราะไม่มีประสบการณ์ เพราะไม่เคยรู้จริง เพราะไม่เห็นมรรคญาณ เพราะไม่เคยเห็นธรรมจักร ถ้าเห็นธรรมจักร จักรมันเคลื่อน เคลื่อนเพราะอะไร? คำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ สิ่งที่มีชอบ ชอบอะไร? ชอบเพราะมันบังคับก็เลสไจ

แต่เดิมปัญญาที่กิเลสพาใช้มันบังคับเรา มันบังคับจิต จิตนี้โดนความคิดเหยียบย่ำ ต้องการปรารถนาสิ่งใด มันก็ต้องให้เราตอบสนองมัน เราต้องหาสิ่งต่างๆ บำรุงบำเรอมันตลอด เราเป็นจี้เข้าตลอดเลย จี้เข้าพญามารใจหัวใจนี้ แต่ขณะที่จิตมันพลิกกลับด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราพยายามใช้ เราพยายามฝึกฝนทดสอบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนมันเห็นตัวจิต เห็นเจ้าทุกข์

เจ้าทุกข์ ทุกข์เพราะอะไร ทุกข์เพราะอาการที่มันเป็นไปอย่างนี้ อาการ เห็นใหม่ จิตเห็นจิต มันเป็นความเป็นไปของมันอย่างนี้ พอเจ้าทุกข์เห็นทุกข์ มันก็เริ่มไต่สวนสอบสวนกัน การไต่สวนสอบสวนนี้คือมรรค การไต่สวนสอบสวนนี้คือมรรคญาณ คือธรรมจักรที่มันหมุน มันจะหมุนไปแล้วมันหมุนไป ถ้าเราไม่เคยมรรคสามัคคี ไม่มรรคสามัคคีมันไม่ชำระกิเลส มันไม่ขาด

ถ้าหมุนไป ซ้อนไป เห็นใหม่ ซ้อน แยกออกตลอดไป...ในรูปมีอะไร ในรูป ในรูปอะไรล่ะ? รูปมีพอใจใหม่ พอใจคือเวทนา ความรู้สึกคือวิญญาณ แล้วข้อมูลคือสัญญา แล้วมันปรุงแต่งใหม่ นี่จิต ในขั้นนี้ ในรูปก็มีขั้น ๕ ในเวทนามีขั้น ๕ แยกบ่อยครั้งเข้าๆ ด้วยความชำนาญ ปล่อยที่หนึ่งก็มีความสุขที่หนึ่งนะ เพราะมันปล่อยด้วยปัญญา ปัญญาอบรมสมาธินี้ การวางอย่างนั้นมันวางแบบหินทับหญ้า คือ โรคภัยไข้เจ็บไม่หาย

แต่ถ้ามันเป็นปัญญา มันเป็นมรรค เวลามันปล่อยวางนี้ โรคมันเริ่มหายไ้ จากโรคที่รุนแรง โรคมันเริ่มฟื้นตัว คนไข้เริ่มฟื้นตัวนะ ปล่อยวาง จิตมันเริ่มฟื้นตัวจากโรคกิเลส เพราะอะไร เพราะยาเข้าไปชำระแล้ว ปัญญาเข้าไปใคร่ครวญ ปัญญาเข้าไปแยกแยะ เห็นใหม่ นี่แยกแยะบ่อยครั้งเข้าบ่อยครั้งเข้า จนถึงความสมดุลของจิต มรรคสามัคคี มรรคสามัคคีจะเป็นสมุจเฉทปหาน การปล่อยวางแต่ละหนเป็นตทังคปหาน

การตทังคปหาน คือว่า ขณะที่เราให้ยา เราให้ยาเพื่อให้ยาเพื่อรักษาอาการไข้ รักษาอาการเจ็บป่วย นี่เราให้ยาขึ้นไป พอฤทธิ์ของยาเข้าไป ความเจ็บไข้ได้ป่วยมันจะเบาลง คนไข้จะมีความสุขขึ้นขึ้น นี่ตทังคปหานมีอาการอย่างนั้น ที่ว่า เวลาปัญญาหมุนเข้าไป มันปล่อยวางชั่วคราว ปล่อยวางชั่วคราว แต่โรคไม่หายนะ ถ้าโรคไม่หาย ถ้าแผล ถ้ากิเลสมันรุนแรง ไม่มีครูบาอาจารย์เป็นผู้คอยสนับสนุน มันจะจับผิดจับถูกอย่างนี้ เพราะอะไร

เพราะในการประพฤติปฏิบัติในหัวใจของเรา เราเกิดมาจากกิเลส เกิดมาจาก อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา โดยสัญชาตญาณ กิเลสมันฝังอยู่กับใจ แล้วธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า... เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ประเสริฐ แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วเป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีศรัทธาความเชื่อ ออกบวชเป็นพระ เป็นพระเพื่อเป็นนักรบ ถ้าจะรบกับกิเลส เห็นใหม่ แล้วรบกับกิเลส

นี่กราบองค์สมเด็จพระสัมมาด้วยหัวใจ เพราะเรากล่าวคำพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์กับหัวใจของเรา แล้วเราใช้ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “พุทโธ พุทโธ” จนจิตมันสงบเข้ามา เห็นไหม จิตสงบเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา นี่เราได้เป็นสากยบุตรพุทธชินนโรส เดินตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยหัวใจ แล้วสมุจเฉทปหานขาด

ถ้าขาดออกไป เห็นไหม เป็นพระ เอหิภิกขุ บวชโดยมรรคญาณ “มรรคญาณ” บวชหัวใจนี้เป็นอฐานะ ถ้าเป็นสมุจเฉทปหาน ชั้นนี้เป็นชั้น จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกจากกันโดยสัจจะความจริง “โอปนยโก เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาสู่ธรรม” มาดูหัวใจที่มีอริยธรรม ธรรมที่เป็นโสคาบันในหัวใจ มันมีภูมิรองรับ “เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาสู่ธรรม” เพราะสิ่งนี้มันเป็นประสบการณ์ของจิต

จะเทศนาว่าการให้เทวดา อินทร์ พรหม ฟังก็ได้ จะทำอะไรก็ได้กับหัวใจนี้ เพราะมันรู้จริง ความรู้จริงจากมรรคญาณ เห็นไหม มันต้องมีความเป็นไป สิ่งที่มีความรู้จริงมันเป็นอฐานะ ถ้ามันเป็นตทั้งคปหาน มันเป็นประสบการณ์ของจิต จิตมีสมาธิ จิตมีปัญญาใคร่ครวญอย่างนี้ แล้วทำไปแล้ว ธรรมไม่ถึงสมุจเฉท เพราะมันเป็นตทั้งคะ แล้วเสื่อมไป แล้วไม่มีอำนาจาจนา ไม่มีกำลังใจ ท้อถอย ไม่ยอมสู้ สิ่งนี้จะฝงใจไป ถ้าตายไป ผลบุญอันนี้ก็จะไปเกิดในเทวดา อินทร์ พรหม แต่ก็เป็นปุถุชน

แต่ถ้าเป็นพระโสคาบันนะ จิตนี้เป็นโสคาบัน ถ้าขณะนี้ตายไปก็ไปเกิดเป็นเทวดา แต่เกิดเป็นเทวดา เป็นอริยภูมิ เพราะจิตอันนี้เป็นสถานะ จะเกิดใหม่เกิดเก่า จิตเป็นโสคาบันก็คือโสคาบันตลอดไป จะสถานะไหน จะเกิด จิตอย่างไร เพราะจิตนี้คงที่ใจ เห็นไหม ความมหัศจรรย์ของจิต

จิตที่เกิดตายๆ มันเกิดตายๆ มามาก แต่ถ้าเกิดตายมามาก สิ่งต่างๆ อย่างนี้ เพราะว่ามันไม่เคยตาย แล้วถ้าสิ่งที่เราวิปัสสนา จนสมบูรณ์เป็นมรรคญาณโดยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเราไม่แข่ง เราไม่คาดไม่หมาย ให้เป็นไปตามความต้องการของตรรกะของสิ่งที่ปัญหาของเราใจ เราต้องให้เป็นความสมดุล ให้เกิดเป็นปัจจุบัน ให้เกิดความเป็นไป ซ้ำๆ ซ้ำบ่อยครั้งเข้า แยกแยะออกไปตลอดไป นี่ปัญหามันเกิดอย่างนี้ แล้วมันยังละเอียดอ่อนไป เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปนะ เพราะอะไร

เพราะว่าสิ่งที่จริงๆ แล้ว ยอดของธรรมคือนามรูป นามรูปนะ แต่มันเป็นนามรูป เห็นใหม่ ครูบาอาจารย์บอก “จุดและต่อมของจิต” จิตมันจะเกิดอย่างไร ความรู้สึกเกิดอย่างไร สิ่งที่ยอดของ ธรรม ยอดของธรรมคือตัววิชา ตัววิชาเป็นยอดของกิเลส ยอดของธรรมคืออรหัตตมรรค ถ้า ยอดของธรรมเข้าไปถึงตรงนั้น มันจะจับตรงนั้น แต่ความเข้าไป เห็นใหม่ การก้าวเดิน ถ้ามัน ปลอ่ยวางอย่างนี้ รู้เท่าทันสัจจะความจริงนะ

เราพิจารณาขั้นนี้ พิจารณาจิตนี้แหละ แต่มันไปขาดที่สักกายทิฏฐิ เพราะจิตมันไปยึดมันสิ่ง ที่เป็นเรา จิตนี้เป็นเราใหม่ ความรู้สึกเป็นเราใหม่ สรรพสิ่งที่ได้มานี้สมบัติเป็นของเราใหม่? มัน ต้องเป็นหมดเลย แต่ความจริงมันเป็นโดยสมมุติไฉน เพราะอะไร เพราะเรามีจิตปฏิสนธิในครรภ์ ของมารดา แล้วเลี้ยงมา เราจะเกิดมาเป็นคน เป็นมนุษย์ รับมรดกตกทอดจากมารดา จากพ่อแม่ ของเราถ้ามีมรดก นี่เป็นมรดกของโลก แล้วเราออกมา เอาร่างกายมาประพฤติปฏิบัติ มาบวชเป็น พระเป็นเณร แล้วออกต่อสู้กับกิเลส

แล้วเอหิภิกขุบวชเกิดขึ้นมาในธรรม จิตนี้มันเป็นธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นมาใน ธรรม นี่ใจมันเป็นธรรมแล้ว ถ้าใจมันเป็นธรรมขึ้นมา สิ่งของมันเป็นในวิญญูะ มันก็ไม่เคยตาย ธรรมะนี้ก็ไม่เคยตาย สิ่งนี้ไม่เคยตายมันก็ไม่ไปตามแรงเหวี่ยงของโลก โลกนี้แรงเหวี่ยงของดวง อาทิตย์ โลกก็หมุนไปตามในดวงอาทิตย์ แรงเหวี่ยงของโลก เป็นวิญญูะอยู่ตลอดไป

จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันเป็นปุถุชน มันจะเหวี่ยงไปในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ในวิญญูะมันจะ เกิดตายเกิดตาย ไม่มีต้นไม่มีปลายตลอดไปเลย แต่พอเราวิปัสสนา เป็นศากยบุตรพุทธชิโนรส เอหิ ภิกขุบวชขึ้นมา ปราภฏขึ้นมาในหัวใจ มันรู้นะ ถ้าจะเกิดตายก็อีก ๗ ชาติ เห็นใหม่ มันไม่เป็นแบบ เขาแล้ว มันเป็นแบบเขาไม่ได้เพราะคุณภาพของจิตมันคนละชนิด คุณภาพของจิต เห็นใหม่ ดาว คนละดวง ทุกอย่างไม่เหมือนกัน จะไม่ไปตามแรงเหวี่ยงอย่างนั้น หมุนอยู่เพราะมันยังมีกิเลสอยู่ มีกิเลสอยู่ก็มีสถานะที่มีแรงดึงดูดอยู่

แต่ถ้าเราวิปัสสนาเข้าไปละ นี่ขั้นอย่างหยาบ ขั้นอย่างละเอียดใจ ขั้นอย่างหยาบ ขั้น อย่างกลาง ขั้นอย่างละเอียด ในตำราณะ บอกว่า “พระโศดาบันขั้น ๕ ขาด ขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เรา ไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่มีในเรา เราไม่มีในขั้น ๕ ทุกข์ไม่มีในขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่มีในทุกข์” สิ่ง นั้นเป็นบาทฐาน แต่ถ้าพิจารณาจิตเข้าไป ถ้าขั้น ๕ มันขาด ทำไมความรู้สึกเรายังมี ทำไมเรายังมี ความสุขความทุกข์ ทำไมเรายังต้องการปรารถนาตามแรงกิเลส

ความปรารถนาเป็นสังขารใหม่ ความปรารถนา ความพอใจ ความสุขความทุกข์มันเกิดจากอะไร? เกิดจากวิญญาณรับรู้ แล้ววิญญาณมีในขั้นไหน? มันมีอยู่ แต่ถ้าเป็นประสบการณ์ตรงเข้าไป ถ้าจิตเข้าไปวิปัสสนาซ้อนเข้าไป...เพราะในโลก การถือโทษ ถือโทษเล็กน้อยก็ได้ ถือโทษปานกลางก็ได้ ถือโทษมากก็ได้ นี่การถือโทษมาก ในการไต่สวน เราต้องวางศาลมาก เราต้องใช้ต้นทุนมาก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันละเอียดอ่อนไปกว่านี้ สมมติ เห็นไหม สติมันถึงได้ต่างกัน ถึงเป็นสติ เป็นมหาสติ เป็นปัญญา เป็นมหาปัญญา แม้แต่ที่ใช้ปัญญาเป็นมรรคนั้นนะ เวลามันวิปัสสนาขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป มันยังมีละเอียดๆๆ ไปอีก สิ่งที่จะละเอียดไป ละเอียดเพราะใคร? ละเอียดเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันมรรค ๔ ผล ๔...มรรค ๔ ผล ๔ แล้วจะสั่งสอนใคร? จะสั่งสอนใคร?

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เกิดขึ้นจาก รุกขมूलเสนาสน์ ธรรมเกิดจากมหาวิทยาลัยป่าไผ่ ป่าเขานี้แหละ ธรรมชาตินี้แหละ จะสร้างสิ่งที่เป็นคุณสมบัติความจริงขึ้นมา แต่เราว่า “สิ่งนี้ไม่มีการศึกษา”

ศึกษาจากจิต ศึกษาจากภายใน ศึกษาจากความเป็นจริง ศึกษาจากการประพฤติปฏิบัติ การศึกษาอย่างนี้ มันศึกษาแล้วถูกต้อง กิเลสมันฆ่ากิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปนะ ถ้าการฆ่ากิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป คุณสมบัติของจิต ในเมื่อมโนกรรม ในเมื่อความคิดนั้น สิ่งในโลกเขาทำกันอยู่ เราไปมองแต่ที่ปลายเหตุ เห็นไหม “สังคมจะมีความดีศรีร้อน ทุกอย่างต้องมีการ...” คนเก่งกับคนโง่ มันยิ่งเก่งมันยิ่งโง่ เพราะกิเลสมันมาก แต่ถ้าเราชำระกิเลสของเรา สิ่งที่ว่ามันเป็นคนดีขึ้นมา สิ่งที่คุณดี “มโนกรรม” ความคิดชั่วจากใจเกิดไม่ได้ เพราะความคิดชั่วเป็นอกุศล แล้วเราเป็นคนคอยสังเกต เราเป็นคนคอยจับกิเลส เราเป็นคนคอยตรวจสอบใจของเรา

สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เรารู้ใช่ไหมเราคิดอะไร เรารู้ใช่ไหมว่าเราทำอะไร แต่ถ้าเป็นกิเลส มันรู้แล้วมันก็คล้อยตาม มันรู้และคล้อยตาม แล้วไม่ยอมต่อต้าน เพราะการต่อต้านมันใช้กำลัง มันเหนื่อย มันทุกข์ แต่ถ้าทำตามกิเลสนี้มันสุข มันพอใจ มันว่ามันสุขนะ มันไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นจะพาเราไปเสวยกรรม สิ่งนั้นจะทำให้หัวใจยิ่งเศร้าหมอง ทำให้ใจของเรายิ่งอ่อนด้อยค่า ด้อยค่าไปมันไม่สร้างบารมีธรรมขึ้นมา

แต่ถ้าเรายกขึ้น ทุกข์ก็ทน ทุกข์นะ การปฏิบัตินี้ทุกข์ เพราะอะไร เพราะมันเป็นการต่อสู้ใจ ถ้ากินมาก นอนมาก สุขสบายมาก กิเลสอ้วนมากๆ กิเลสชี้หัว การประพฤติปฏิบัติอ้างอิงว่าเป็นธรรมๆ มันเป็นธรรมโดยกิเลสไง กิเลสนี้ะมันเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา หลอกเรา หลอกเราให้เคลิบเคลิ้มไปกับมัน แล้วมันก็เสียเวลา ผัดวันประกันพรุ่ง ประพฤติปฏิบัติ โดยกิเลสนำหน้า มันไม่เป็นผล

แต่ถ้าปฏิบัติโดยตัดทอนกิเลส เห็นไหม ครูบาอาจารย์เราทำไมต้องทุกข์ล่ะ ทำไมต้องอดอาหาร ทำไมต้องอดนอน? การอดนอนผ่อนอาหาร มันจะทำให้ไม่่วงเหงาหาวนอน ในการปฏิบัติมันจะมีเวลามาก มันทำให้กิเลสอ่อนตัวลง กินมากนอนมากกิเลสมันอ้วน ถ้าเราไปผ่อน เห็นไหม ผ่อนตรงนั้นปั๊บ กิเลสมันก็เบาบางลง

“ศีล สมาธิ ปัญญา” ถ้ามีสมาธิ โอกาสที่เราจะไปค้นคว้าจับจิต จิตในจิตนะ ถ้าจับจิตตัวนี้ได้ แล้ววิปัสสนาไปนะ วิปัสสนาแยกไปเรื่อยๆ มันจะกลับไปเป็นธรรมชาติของเขา ถ้าวิปัสสนาไปบ่อยครั้งมันก็ปล่อยวางไปๆ จนถึงจุดหนึ่งนะ กายกับจิตแยกจากกันโดยสังจะความจริงเลย สังจะความจริง โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย กามราคะ ภิภุมะอ่อนลง สิ่งที่อ่อนลงมันเป็นผลตอบรับจากจิตนะ เราเป็นะเป็นคนกินอึนอนอึอยู่ในหัวใจ เรากินอยู่กับปากอยากอยู่กับท้อง แล้วเราไม่รู้ได้อย่างไรว่าสิ่งนี้เป็นผลหรือไม่เป็นผล

จิตเวลามันขาดขึ้นมาเนี่ยมันขาดจากใจ โลกนี้ราบหมดเลย กามราคะ ภิภุมะอ่อนลง แล้วว่าง ว่าง ที่ว่า “ว่างๆ ว่างๆ” กันนะ การว่างของสมาธิเนี่ย นี่เป็นไถ่ได้พลอย เห็นพลอยแล้วมันไม่เอาพลอย มันไปกินตัวนอน แล้วมันว่างอันหนึ่ง ว่างอย่างนี้กิเลสปิดหูปิดตา แต่ขณะที่เราวิปัสสนาขึ้นมาจน จิตกับกายแยกออกจากกันเป็นสังธรรม สิ่งนี้สัททาคามี ผลของขั้นสัททาคามี

ถ้าพิจารณาภายในนะ กายพิจารณาไปเป็นเจโตวิมุตติ ขณะจิตที่สงบแล้วจับกายได้ พิจารณา กาย ปล่อยกาย นี้จะตามปัญญาเลย ปัญญาจะให้กายผูกอย่างไรรู้ก็ได้ เห็นสังจะความจริง กลับสู่สภาพเดิมของเขา ถ้าเห็นจิตอย่างนั้นจนเห็นโทษ เห็นโทษมันก็ปล่อย

กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ นี่โสดาบัน ถ้าพิจารณาภายในก็พิจารณา ถ้าจับกายได้อีก พิจารณาไป มันจะกลับคืนสู่ธรรมชาติเดิมของเขา ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ กลับคืนสู่ธาตุ ๔ นี่สังธรรมในร่างกายมีธาตุ ๔ โดยสังจะความจริงเลย แล้วมีขั้น ๕ ไปยึดมั่น วิปัสสนาไปบ่อยครั้งๆ ก็ปล่อย กายกับจิตแยกออกจากสังจะความจริง

พิจารณาขั้นนี้ก็เหมือนกัน พิจารณาขั้นก็คือพิจารณาจิต ถ้าพิจารณาจิตมันพิจารณาซ้ำ มันก็ปล่อยกลับไปสู่ธรรมชาติเดิมของเขา คือสู่ความรู้สึก สู่ความเป็นนามรูปไป แล้วจิตมันไม่ใช่นามรูป จิตมันเป็นธรรมชาติของจิต แต่จิตนี้มันเกิดอาการของจิตนี้แล้วไปยึด แล้วพิจารณาบ่อยครั้งมันก็ปล่อย ภายกับจิตแยกออกจากกันเป็นสัจจะความจริงเลย “สัจจะความจริง” นี้ปัญญามันเกิดอย่างนี้ มรรคญาณมันเกิดอย่างนี้

แล้วว่าง ว่างอย่างนี้ติด เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ถ้าสาวต่อขึ้นไป เห็นใหม่ ถ้าไปพิจารณา ภายมันจะไปเจออสุภะ คำว่า “อสุภะๆ” ถ้าปฏิบัติเริ่มต้น บอกว่า “พิจารณาภายแล้วเจออสุภะ กลัวผี กลัวสาว” กลัวบ้า กลัวบอ กิเลสมันหลอก ผีส่วนผี อสุภะไม่ใช่ผี อสุภะคือธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราคิดค้นขึ้นมาแล้วจับได้ มันเห็นเป็นอสุภะ อสุภะเพราะจิตมันเห็น จิตจากภายในมันเห็นอสุภะ

อนาคามรรคมันจะไปกลัวผีที่ไหน อนาคามรรคมันจะไปตื่นเต้นกับผีที่ไหน เพราะมันเห็น ผีคือกิเลสที่หัวใจนี้ มันจะไปแยกแยะ แล้วมันจะไปกลัวผีที่ไหน แต่ปุณฺณนี้กลัว ปุณฺณว่า “อสุภะจะเป็นผีๆ” ถ้ามันย้อนกลับนะ สิ่งนี้ถ้ามีครูมีอาจารย์ แล้วเราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้มันเป็นธรรมลี ให้มันเป็นธรรมนะ มรรค ๔ ผล ๔ ขณะที่มันปล่อยวางขนาดไหน เราเทียบ เราตรวจสอบจิตได้ ถ้าจิตมันปล่อย ภายกับจิตแยกออกจากกัน สิ่งนี้เป็นขั้นที่ ๒ มันจะมีงานทำอีก อย่าไปนอนใจ ถ้านอนใจ...จิตมันจะเป็นความสงบเข้ามา มันจะเป็นมหาสติแล้วนะ ถ้าจิตขั้นอนาคามรรคนี้มันจะเป็นมหาสติ

แล้วบอก “สติมันฝึกไม่ได้ สติมันไม่ต้องฝึก คุณเฉยๆ ไม่ต้องฝึกสติ” มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะมันเป็นสติ มหาสติ ถ้าสติฝึกไม่ได้ ทำไมสติมันไม่เหมือนกัน สติที่เข้ามาเป็นอนาคามรรคกับสติของชั้น โสดาบันกับสกิทาคามีมันไม่เหมือนกัน คุณสมบัติต่างกัน มรรคต่างกัน ความละเอียดของจิตต่างกัน ความเป็นต่างกัน

เห็นใหม่ ที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ธรรมะลึกซึ้ง” เห็นใหม่ ลึกซึ้งอย่างนี้ไง ลึกซึ้งเข้าไปถึงขั้นตอนสูงขึ้นไป สติสัมปชัญญะมันจะเร็วกว่านี้มาก มันจะตามความรู้สึกของจิต จิตนี้จะไปอยู่เหมือนลูกไก่อยู่ในกรงเลย สติปัญญามันจะใคร่ครวญ มันจะตรวจสอบ มันจะแยกแยะ มันจะจับ

นี่ขณะที่จิต ขณะที่เกิดสมันมีอำนาจ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดไม่ได้เลย จะเป็นลูกไก่ของมัน มันจะเหยียบย่ำตลอดเวลา แต่ขณะที่เป็นอนาคามรรค เพราะอนาคามรรค ขึ้นกามราคะจะรุนแรงมาก รุนแรงเพราะอะไร เพราะจะเข้าไปทำลายกามราคะ สิ่งที่ยกามราคะนี้มหาสติเกิดขึ้นมา พอเป็นมรรคขึ้นมา พิจารณากายจะเห็นกาย พิจารณากายให้กายมันเปื่อย มันพัง มันผุมันพังขนาดไหนมันจะเป็นความสลดสังเวช มันจะหดเข้ามาๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ

ถ้าจิต จิตเห็นจิต พิจารณาจิต มันเป็นอาการ มันเป็นฉันทะ มันเป็นกามราคะ กามฉันทะ คือตัวใจเป็นกลาง ใจนี้เป็นกลาง ตัวใจเป็นกลางเพราะมันมีข้อมูล มันมีปฏิฆะ กามราคะ มันมีสัญญา มันไม่มีข้อมูลใจ ใครที่เป็นข้อมูล ใครที่พอใจของใจ ใจมันเกิด...กามต่างหากอยู่ที่ใจ ใจต่างหากเสพกาม ร่างกายมันเป็นเรื่องของ การแสดงออกของกายเท่านั้น ร่างกายเป็นการแสดงออกของใจเท่านั้นละ เพราะใจมันปรารถนา แล้วมันพาร่างกายไปเสพกัน แต่จริงๆ มันอยู่ที่จิต

พอยู่ที่จิต ถ้าพิจารณาจิตมันจะเห็นสภาวะความเป็นอยู่ของมัน พิจารณาบ่อยครั้งๆ บ่อยครั้งเข้า มันก็หลอกลวง หลอกลวงมา นี่ถ้าเป็นปัญญาอย่างนี้ เป็นความเห็นของจิต โอ้อโฮ! มันจะหลอกลวงมาก มันจะบอกว่า “สิ่งนี้เป็นธรรมๆ” แล้วก็เคลิบเคลิ้มไป นี่ต้องมีการต่อสู้ ขึ้นของปัญญามันต่อสู้กันนะ

ฟังสิ ในการปกครองประเทศชาติ กษัตริย์ เห็นไหม เจ้าวัฏจักรเป็นกษัตริย์ เป็นพญามาร แม่ทัพนายกอง ท้าบก ท้าเรือ ท้าอากาศ...ความโลภ ความโกรธ ความหลง เวลาปฏิบัติกันนะ “โอ้ย! ปฏิบัตินะ กำหนดจิตนะไม่มีความโกรธเลย” มันไม่! มันไม่! มันจะเป็นไปได้อย่างไร เพราะความโกรธมันอยู่ขึ้นกามราคะนี้ ถ้ามันผิดใจจากผลของที่มันปรารถนานี้ มันเป็นความโกรธ มันเป็นความผูกโกรธ โกรธมันเกิดตรงนี้ ถ้าจะตัดโกรธได้มันต้องเป็นพระอนาคามี

พระอนาคามี เพราะมันไม่มีปฏิฆะ ข้อมูลที่มันจะให้ไปเคียดแค้นไปไม่พอใจฝ่ายตรงข้าม มันไม่มีใจ มันต้องทำลายตรงนี้ใจ เห็นไหม ทำลายตรงนี้ แล้วมันเข้มแข็งเพราะอะไร เพราะมันเป็นแม่ทัพ มันเป็นแม่ทัพ ๓ กองทัพ ความโลภ ความโกรธ ความหลง คนนี้แม่ทัพ ถ้าไม่พอใจทางโลกเขาปฏิบัติได้ เขายึดอำนาจได้ แต่ทางธรรมไม่มีสิทธิ์ เพราะอะไร เพราะมันเข้าไม่ถึงกัน มันคนละชั้นกัน มันเข้าต่อถึงเจ้าวัฏจักรไม่ได้ มันถึงใช้พลังงานของเจ้าวัฏจักร ใช้พลังงานของ กษัตริย์เข้ามาให้แม่ทัพนายกองมีอำนาจมาก

นี่เราวิปัสสนาเข้าไป เพื่อขึ้นของกามราคะ เพื่อจะดับความโลภ ความโกรธ ความหลง... ความโลภ โกรธเพราะมันไม่ได้ตามความพอใจ โกรธเพราะมันไม่ได้ความสมความปรารถนา นี่วิปัสสนาซ้ำ บ่อยครั้ง บ่อยครั้งเข้า สุดท้ายแล้วมันทำลายเข้ามา ดูดกลืนเข้ามาที่จิต ทำลายจิตนะ พอทำลายจิต ครึ้น! ออกไปจากจิต แม่ทัพนายกองโดนทำลาย แต่ฐานของแม่ทัพ ฐานคือทหาร คือขุนพลของแม่ทัพมีนะ ถึงตรวจสอบเข้าไป

นี่การประพฤติปฏิบัติครูบาอาจารย์ต้องมีตรงนี้นะ เพราะขึ้นของอนาคามี ๕ ชั้น สุตัสสา สุตัสสี ขึ้นของอนาคามี ๕ ชั้น มันมีเศษส่วน วิปัสสนาเศษส่วน นี่พระดีมาก พอวิปัสสนาเศษส่วนก็เข้าใจว่าทำความสะอาดของใจแล้ว นึกว่าทำลายเจ้าวัฏจักร ทำลายกษัตริย์แล้ว...ไม่ใช่เลย เพราะทำลายตรงนี้เสร็จปั๊บ เห็นใหม่ ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ ใครว่าว่าง? ว่างขนาดไหนแล้วแต่ความว่างถ้ายังมี

โมฆราชนะ “จงพิจารณาโลกนี้เป็นความว่าง แล้วให้กลับมาถอนอัตตานุทิฏฐิ”

ถอนตัวรู้ว่าว่าง คำว่า “ว่าง” นี่ใครเป็นเจ้าของ ใครเป็นลิขสิทธิ์ ใครเป็นคนบอกคำว่าว่าง อวกาศสิ่งต่างๆ นี่มันมีความว่างของมันใหม่ เป็นความว่างมันก็ไม่มีชีวิต ไม่มีข้อมูล ไม่ใช่ผู้เสียหาย ฟ้องใครไม่ได้ใช่ไหม แล้วความว่างของจิตละ จิตนี้ว่างๆ เอาอะไรมาว่าง

นี่ย้อนกลับมา ถ้าย้อนกลับเป็นอรหัตตมรรค มรรคอย่างนี้ สติอย่างนี้สมบุรณ์ ๑๐๐ เปอร์เซนต์นะ เวลาประพฤติปฏิบัติ สติปัญญาจะสมบุรณ์มาก เพราะมันเป็นการต่อสู้กับกิเลส มันเป็นการทำลายกิเลส ต่อสู้กิเลสเข้าไปจากภายใน สิ่งนี้สำคัญมาก ถ้าเข้าไปต่อสู้ทำลายกิเลส สิ่งนี้ถ้ามันทำลายกันเข้าไปถึงหัวใจ ปัญญาอย่างนี้ ถ้าผู้ที่ครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัตินะ ปัญญาของการชิมชั๊บ

เพราะถ้าขยับปั๊บบันเป็นอุทธัจจะ...รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา มันเป็นสังโยชน์ สิ่งที่เป็นปัญญา ปัญญาจากการใคร่ครวญต่อสู้กับกิเลสขึ้นมาที่เป็นผลงานที่ฆ่ากิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา ถ้าเอามาใช้ส่วนนี้มันหายากินไป มันเป็นอุทธัจจะ มันเป็นสังโยชน์ตัวหนึ่ง มันเป็นเครื่องมือของกิเลสที่มันหายากินเข้าไปชำระกิเลสไม่ได้

นี่ปัญญามันละเอียดลึกซึ้งมาก มรรคญาณละเอียดมาก แล้วเข้าไปถึงความเป็นไปของมัน ถ้าจับสิ่งนี้ได้ ปัญญาที่ลึกซึ้งเป็นปัญญาญาณอย่างนี้ มันจะเข้าไปทำลายอวิชชา เข้าไปทำลาย

เจ้าวัฏจักร จิตนี้ถ้าจะเป็นมรรค จิตนี้เป็นความเป็นมรรค มรรคหายาบ มรรคละเอียด แล้วจิตนี้จะทำลายจิตไปเรื่อยๆ ด้วยมรรคญาณ เห็นใหม่

จากใช้สิ่งที่เป็นนามธรรม เราเกิดมาเป็นชาวพุทธนะ ตามรู้ด้วยนามธรรม แล้วถ้าเข้าไปรู้จริง สิ่งนั้นเป็นความรู้จริง จะไปรู้จักจิต “รู้จักจิต” จิตตัวนี้ไปเห็นอาการของจิต ไปเห็นจิตถึงเป็นมรรค จิตนี้ไปเห็นจิตถึงเป็นมรรค รู้จักจิตนี้ไม่มีใครรู้จริงเลย ตอนนี้ไม่มีใครรู้จริงเลย เกลี้ยๆ ทั้งนั้น เกลี้ยๆ ตามอาการของจิต ไม่รู้จักจิต ถ้ารู้จักจิตจะพูดแบบที่เขาพูดกันไม่ได้ เพราะเราไปรู้จักคนที่ทำความผิด แล้วเราบอกว่าอีกคนหนึ่งทำความผิด มันเป็นไปได้อย่างไร

ต้องไปรู้จักจิต แล้วจิตเห็นจิต เป็นมรรค จิตเห็นจิตเป็นมรรค แล้ววิปัสสนา ปัญญาที่มันใคร่ครวญเข้ามาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา จนไปทำลายอวิชชาทั้งหมด นี่สิ่งนี้ถึงเป็นอริยสัจ สิ่งนี้ถึงเป็นสัจจะความจริง สิ่งนี้ครูบาอาจารย์ที่สอนถูกต้อง มี

แต่ถ้าเราศึกษา เรามาเป็นพุทธชิโนรสแล้วเราเดินตาม พอเดินตามเข้าไป แล้วเราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญไป มันเป็นสมความจริงใหม่ มันสมกับความจริงกับผู้ที่รู้จริงที่เขาเห็นจริงใหม่ สิ่งนี้ถึงว่าศาสนาเราใช้กันแค่ไหน? เราใช้กันแค่ ๕ เปอร์เซ็นต์ ๑๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้นละ มันเป็นการรู้ตาม ก็ว่า “สิ่งนี้ศาสนาพุทธเจริญๆ” เจริญโดยกิเลส อีก ๙๕ เปอร์เซ็นต์ เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมดเลย แต่ในสัจจะความจริง ถ้ามันฆ่ากิเลส มันเป็นธรรมะ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ จะพูดอย่างนี้ไม่ได้ เอวัง